

RAPPORT HUISONDERWIJS

ONTWIKKELINGEN EN RESULTATEN 2019-2024

COLOFON

Samenstelling
Onderwijsinspectie

Verantwoordelijke uitgever
Katrien Bonneux, inspecteur-generaal
Koning Albert II-laan 15, 1210 Brussel

Wettelijk depot
D/2025/3241/102

Copyright
© Niets uit deze publicatie mag worden gekopieerd
of op een andere wijze worden verspreid zonder bronvermelding.

Inhoud

1. Situering van het rapport	4
2. Doelen van het rapport	5
3. Context van huisonderwijs in Vlaanderen	6
3.1 Regelgevend kader	6
3.2 Controles huisonderwijs.....	9
3.3 Huisonderwijs in cijfers	10
3.3.1 Algemene evolutie van het individueel en collectief huisonderwijs.....	11
3.3.2 Algemene evolutie participatie aan examenscholen	19
3.3.3 Analyse van de parlementaire vragen	24
4. Perspectief van de onderwijsinspectie: de kwaliteit van het geboden huisonderwijs.....	25
4.1 Individueel huisonderwijs	25
4.1.1 Analyse controles (schooljaren 2019-2020 tot en met 2023-2024)	25
4.1.2 Resultaten schooljaar 2023-2024	28
4.1.3 Opvolging controles	36
4.2 Collectief huisonderwijs	38
4.3 Conclusie	40
5. Perspectief van de ouders en de lerenden.....	41
5.1 Motieven voor keuze individueel huisonderwijs	41
5.2 Inzichten vanuit (internationaal) onderzoek.....	43
5.3 De rol van de onderwijsinspectie bij het toezicht op huisonderwijs.....	44
6. Algemene conclusie en aanbevelingen	45
Literatuurlijst.....	51

1. Situering van het rapport

De afgelopen jaren is huisonderwijs in Vlaanderen sterk gegroeid. Steeds meer ouders kiezen ervoor om hun kinderen thuis te onderwijzen, vaak om uiteenlopende redenen zoals pedagogische overtuigingen, persoonlijke omstandigheden of bezorgdheden over het reguliere schoolstelsel. Deze groei versterkt het maatschappelijk belang van het toezicht op de kwaliteit van het verstrekte onderwijs en de naleving van de wettelijke verplichtingen.

Daarbij speelt de onderwijsinspectie een belangrijke rol: ze is bevoegd om te controleren of het verstrekte huisonderwijs voldoet aan de doelstellingen zoals omschreven in artikel 26bis (decreet basisonderwijs) en artikel 110/28 (codex so). Ouders zijn verplicht om hun medewerking te verlenen aan deze controle. Wanneer de controles uitwijzen dat het huisonderwijs niet aan de gestelde eisen voldoet, worden ouders verplicht hun kind in te schrijven in een school die erkend, gefinancierd of gesubsidieerd is door de Vlaamse Gemeenschap, Franse Gemeenschap of Duitstalige Gemeenschap, hetzij in één van de onderwijsinstellingen die in het decreet basisonderwijs en de codex secundair onderwijs worden genoemd.

Dit rapport over huisonderwijs, dat de ontwikkelingen van de afgelopen vijf schooljaren in kaart brengt, biedt een gedetailleerd overzicht van deze controles en hun uitkomsten. Het rapport geeft inzicht in de groeiende populariteit van huisonderwijs, de naleving van de wettelijke verplichtingen door de ouders en de kwaliteit van het geboden onderwijs.

2. Doelen van het rapport

Dit rapport biedt een overzicht van de evolutie, motivaties en uitdagingen van huisonderwijs in Vlaanderen, gebaseerd op de beschikbare inspectiegegevens en analyses. Het informeert beleidsmakers en onderwijsprofessionals over de huidige stand van zaken, relevante trends en noodzakelijke aanbevelingen voor de verbetering van de kwaliteit en maatschappelijke verantwoording van huisonderwijs.

De volgende doelen staan hierbij centraal.

- (1) In kaart brengen van het huisonderwijs in Vlaanderen gedurende de afgelopen vijf jaar, op basis van inspectiegegevens, om inzicht te krijgen in de trends en resultaten van controles.
- (2) Analyseren van de motivaties en uitdagingen van ouders die kiezen voor huisonderwijs, met als doel relevante lessen te identificeren voor het onderwijsbeleid en de praktijk.
- (3) Verzamelen van de ervaringen en inzichten van onderwijsinspecteurs en het formuleren van aanbevelingen om de kwaliteit en controle van huisonderwijs te verbeteren.

Het rapport is onderverdeeld in meerdere hoofdstukken, die elk een ander aspect van huisonderwijs belichten.

In hoofdstuk drie situeren we huisonderwijs in het Vlaamse onderwijslandschap. Naast het regelgevend kader en de wijze waarop we onze controles huisonderwijs organiseren, geven we hier ook een overzicht van de evolutie en kenmerken van de kinderen en jongeren in zowel individueel als collectief huisonderwijs en hun deelname aan de examencommissie voor basis- en secundair onderwijs.

In hoofdstuk vier brengen we de resultaten van zowel de eerste als tweede controles van individueel en collectief huisonderwijs van 2019 tot en met 2024 in kaart. Dit hoofdstuk bevat ook een diepteanalyse van het schooljaar 2023-2024, specifiek gericht op individueel huisonderwijs. Deze analyse biedt een gedetailleerd overzicht van de trends en de mate waarin dit onderwijs voldoet aan de vooropgestelde doelstellingen.

In het vijfde hoofdstuk onderzoeken we waarom ouders ervoor kiezen om hun kinderen thuis op te leiden en welke lessen hieruit te trekken zijn op basis van gesprekken die we met ouders voerden. Dit biedt waardevolle inzichten in de motivaties van ouders en de uitdagingen waarmee ze geconfronteerd worden, evenals aanbevelingen voor onderwijsbeleid en -praktijk.

In het zesde hoofdstuk blikken we zowel terug als vooruit: we vatten de belangrijkste conclusies samen en geven ook enkele aanbevelingen. Met die aanbevelingen beogen we zowel de kwaliteit van het huisonderwijs, als de controle ervan te verbeteren.

3. Context van huisonderwijs in Vlaanderen

We starten dit hoofdstuk met het regelgevend kader waarmee huisonderwijs is ingebed binnen de Vlaamse onderwijsstructuur.

3.1 Regelgevend kader

België is een van de weinige landen met een voltijdse leerplicht tot zestien jaar en een deeltijdse leerplicht tot achttien jaar. Er geldt een leerplicht, maar geen schoolplicht, wat betekent dat leerplichtige kinderen ook kunnen voldoen aan deze verplichtingen door middel van huisonderwijs.

Tot 2003 was enkel het recht op huisonderwijs opgenomen in de regelgeving. Sindsdien is er echter een minimale controle door de onderwijsinspectie in de wetgeving vastgelegd. Het onderwijsdecreet XIV van 14 februari 2003 legt de minimale voorwaarden vast waaraan huisonderwijs moet voldoen om het leerrecht van elk kind te waarborgen. Met Onderwijsdecreet XXIII heeft de Vlaamse overheid de regelgeving rond huisonderwijs verder aangescherpt sinds 1 september 2013.

In Onderwijsdecreet XIV (2003) wordt huisonderwijs gedefinieerd als het onderwijs dat verstrekt wordt aan leerplichtigen wiens ouders beslist hebben om hun kinderen niet in te schrijven in een school die erkend, gefinancierd of gesubsidieerd wordt door de Vlaamse, Franse of Duitstalige Gemeenschap in België. Binnen de Vlaamse Gemeenschap wordt huisonderwijs gedefinieerd als 'onderwijs dat verstrekt wordt aan leerplichtigen van wie de personen die het ouderlijk gezag uitoefenen of in rechte of in feite de minderjarige leerling onder hun bewaring hebben, beslist hebben zelf dit onderwijs te organiseren en te bekostigen'. Dit geldt zowel voor het individueel als het in collectief verband georganiseerde huisonderwijs (verderop 'collectief huisonderwijs' genoemd). Tevens omvat het onderwijs dat aan leerplichtigen wordt gegeven in het kader van specifieke gemeenschapsinstellingen¹ en centra voor observatie en opvoeding (Onderwijsdecreet XIV, 2003).

Met **individueel huisonderwijs** of huisonderwijs sensu stricto, bedoelt men de situatie waarbij kinderen op individuele of gezinsbasis worden onderwezen, vaak in eigen huis onder begeleiding van een ouder of familielid. Soms wordt er ook een beroep gedaan op een privéleraar.

Collectief huisonderwijs is geen huisonderwijs in de letterlijke zin van het woord, maar wordt zo genoemd omdat het onder hetzelfde juridische regime valt als het individueel huisonderwijs: het betreft het onderwijs in niet-erkende en niet-gesubsidieerde privéscholen. Daarnaast zijn er nog verschillende tussenvormen mogelijk. Soms verenigen ouders zich om samen of afwisselend voor het onderwijs van de kinderen in te staan. Regelgevend wordt er geen onderscheid gemaakt tussen individueel en collectief huisonderwijs.

Ouders die kiezen voor huisonderwijs zijn verplicht om uiterlijk op de derde schooldag van het schooljaar een verklaring van huisonderwijs, inclusief bijhorende informatie, in te dienen bij de bevoegde dienst van de Vlaamse Gemeenschap (AGODI). Deze informatie bevat onder andere persoonsgegevens van de ouders en de leerplichtige, gegevens over de lesgever(s), de taal van het onderwijs, de periode van het huisonderwijs, de onderwijsdoelen, de afstemming op leerbehoeften en de gebruikte bronnen en leermiddelen.

---

¹ Vanaf 1 september 2025 valt het onderwijs in de gemeenschapsinstellingen niet langer onder huisonderwijs, zie <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=16106>

Een verklaring huisonderwijs is niet nodig voor ouders die hun kinderen inschrijven in Europese scholen, internationale scholen die door het International Baccalaureate (IB) te Genève geaccrediteerd zijn, internationale scholen waarvan de studiebewijzen na een gelijkwaardigheidsonderzoek als gelijkwaardig worden beschouwd en scholen gelegen in het buitenland waar het leerplichtige kind contactonderwijs volgt.

Tijdelijk onderwijs aan huis (TOAH), permanent onderwijs aan huis (POAH) en synchroon internetonderwijs (SIO) zijn onderwijsvormen waarbij leerlingen thuis onderwijs volgen². Deze onderwijsvormen vallen echter niet onder de regelgeving van huisonderwijs. TOAH wordt toegekend aan langdurig of chronisch zieke leerlingen of leerlingen op moederschapsverlof die thuis onder bepaalde voorwaarden tijdelijk les kunnen krijgen. POAH wordt toegekend aan leerlingen die door een beperking niet naar school kunnen gaan, maar wel onderwijs kunnen krijgen. SIO wordt toegekend aan leerlingen die door ziekte, ongeval of moederschapsrust lange tijd of regelmatig niet naar school gaan; zij kunnen thuis online les volgen.

Verder zijn ouders verplicht om hun leerplichtige kind in te schrijven bij de examencommissie om een getuigschrift basisonderwijs te verkrijgen, uiterlijk tijdens het schooljaar waarin het kind vóór 1 januari 11 jaar wordt. Ten laatste in het schooljaar waarin ze 14 jaar worden, moeten de leerlingen het getuigschrift basisonderwijs behalen. In het schooljaar 2024-2025 betekent dit dat de leerlingen geboren in 2013 in juni 2025 moeten deelnemen aan het eindexamen. De kinderen die niet geslaagd zijn, kunnen opnieuw aan het examen deelnemen tot in juni 2027. Als de leerplichtige zich niet tijdig meldt of na twee pogingen geen getuigschrift behaalt, moeten de ouders hem of haar inschrijven in een erkende school. Ook hier zijn er uitzonderingen, bijvoorbeeld wanneer een centrum voor leerlingenbegeleiding (CLB) de leerling vrijstelt van de examencommissie.

Kinderen en jongeren op de vlucht uit Oekraïne³ voldoen aan de leerplicht via huisonderwijs, individueel of collectief, al dan niet in nooddorpen⁴. Voor deze kinderen zijn er een aantal uitzonderingen op de regels van huisonderwijs. Zo kunnen zij op elk moment een verklaring huisonderwijs indienen, zijn zij niet verplicht om zich aan te melden bij de examencommissie om examens af te leggen en worden ze niet gecontroleerd door de onderwijsinspectie.

Het Onderwijsdecreet XIV legt reeds in 2003 de minimeisen vast waaraan het huisonderwijs moet voldoen. Zo moet het onderwijs gericht zijn op de volledige ontplooiing van de persoonlijkheid en talenten van het kind en moet het respect bevorderen voor de grondrechten van de mens en de culturele waarden van het kind en anderen. De overheid baseert zich daartoe op het recht van kinderen en jongeren op (kwalitatief) onderwijs.

Dit decreet voorziet sinds 2003 eveneens in een wettelijke grond om controles uit te voeren waarbij de onderwijsinspectie toezicht houdt op de kwaliteit van het verstrekte onderwijs. Ouders zijn verplicht om mee te werken aan deze controles. Indien de ouders de controle niet aanvaarden of wanneer de onderwijsinspectie bij twee opeenvolgende controles vaststelt dat het huisonderwijs niet

---

² Zie [Ondersteuning voor langdurig zieke leerlingen in basis- en secundair onderwijs | Vlaanderen.be](#) en [Permanent onderwijs aan huis \(POAH\) | Vlaanderen.be](#)

³ Zie [Oekraïne-crisis: basis- en secundair onderwijs](#)

⁴ Deze maatregel is geldig tot aan het einde van het schooljaar waarin [richtlijn 2001/55/EG](#) afloopt.

voldoet aan de doelstellingen, moeten de ouders hun kind inschrijven in een erkende school, een centrum voor deeltijds beroepssecundair onderwijs of een andere goedgekeurde onderwijsinstelling.

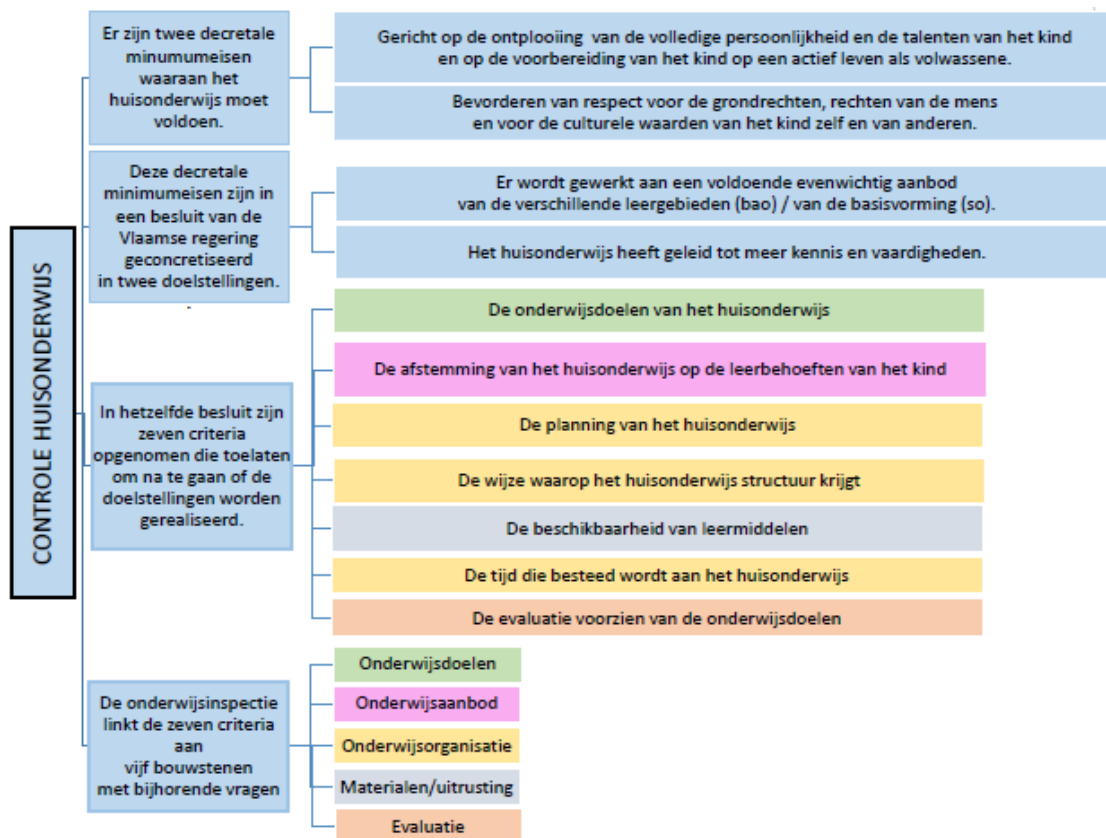
Het hervatten van huisonderwijs om aan de leerplicht voor de betrokken leerling te voldoen, moet gebeuren via een aangetekend schrijven van de ouders en na toestemming van de onderwijsinspectie. Die toestemming wordt verleend als de onderwijsinspectie oordeelt, op basis van elementen aangereikt door de ouders, dat de tekortkomingen die bij de controle destijds aanleiding hebben gegeven tot beëindiging van het huisonderwijs, zijn of worden weggewerkt. De onderwijsinspectie onderzoekt op basis van een schriftelijke motivatie van de ouders of er voldoende garanties aanwezig zijn dat het huisonderwijs nu wel zal beantwoorden aan de doelstellingen, vermeld in artikel 26ter, §3, tweede lid, van het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997, of artikel 110/31, §4, van de Codex secundair onderwijs, en beslist over de mogelijkheid om het huisonderwijs te hervatten. De onderwijsinspectie moet dit binnen de veertien dagen aan de ouders meedelen.

3.2 Controles huisonderwijs

De onderwijsinspectie houdt toezicht op de kwaliteit van het huisonderwijs van leerplichtige leerlingen die niet zijn ingeschreven in een school die

- hetzij erkend, gefinancierd of gesubsidieerd is door de Vlaamse Gemeenschap
- hetzij erkend door een andere overheid van het land waarin de school gelegen is
- hetzij onderwijs organiseert dat door de Vlaamse Gemeenschap als gelijkgesteld met of gelijkwaardig aan door haar erkend onderwijs wordt beschouwd⁵.

Dat betekent dat ze kwaliteitscontroles uitoefent zowel binnen de context van individueel als collectief (privéscholen) huisonderwijs. De controle vindt plaats na een afspraak tussen de onderwijsinspectie en de ouders, onder meer over de organisatie en het verloop van de controle. Ouders die kiezen voor huisonderwijs zijn verplicht om alle documenten die noodzakelijk zijn voor het uitvoeren van deze controle ter beschikking te stellen.

Figuur 1: Controleschema van de onderwijsinspectie.

De controle vindt bij voorkeur plaats op de locatie waar het onderwijs wordt verstrekt, maar kan op vraag van de onderwijsinspectie ook op een andere plaats doorgaan (bv. een Vlaams Administratief Centrum of VAC). Voor een andere plaats moeten de ouders echter wel steeds hun toestemming verlenen. Bij meldingen en bij opvolgingen na een eerste negatieve controle voert de onderwijsinspectie steeds een controle aan huis uit. De controle gebeurt altijd door minstens twee

⁵ Voor meer informatie over de inhoud van het decreet basisonderwijs en decreet secundair onderwijs verwijzen we naar volgende links: <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=12230> en <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=12962#184958>

onderwijsinspecteurs, die de mogelijkheid moeten krijgen om de betrokken leerplichtige inzake het huisonderwijs te observeren en te spreken om zo na te gaan

- of voor de leerplichtige via het huisonderwijs gewerkt wordt aan een voldoende evenwichtig aanbod van de verschillende leergebieden (bao) of van de basisvorming (so)
- of het huisonderwijs heeft geleid tot meer kennis en vaardigheden
- of, naargelang de leeftijd en de studierichting, alle leergebieden (bao) of de breedte van de basisvorming (so) aan bod komen⁶.

De onderwijsinspectie hanteert tijdens de controle verschillende criteria om te beoordelen of het huisonderwijs voldoet aan de bovenstaande doelstellingen, zoals vastgelegd in de respectievelijke besluiten van de Vlaamse Regering betreffende de controle op de inschrijvingen van leerlingen⁷. De onderwijsinspectie vertaalde deze criteria in vijf bouwstenen (zie Figuur 1)⁸.

Elk kind dat in Vlaanderen schoolloopt of huisonderwijs volgt, moet naar het centrum voor leerlingenbegeleiding (CLB) voor een systematisch contact (medisch onderzoek) op de leeftijd van 3, 6, 9, 11 en 14 jaar⁹. Daarom nemen we dit contact als zesde bouwsteen mee op tijdens een controle huisonderwijs. Het al dan niet hebben van dit contact met het CLB heeft momenteel echter geen invloed op de beoordeling van het huisonderwijs.

In hoofdstuk vier bespreken we deze bouwstenen aan de hand van onze vaststellingen tijdens de controles.

3.3 Huisonderwijs in cijfers

We beschrijven eerst de algemene evolutie van kinderen die deelnemen aan individueel en collectief huisonderwijs sinds het schooljaar 2013-2014. Hierbij kijken we naar de trends en patronen in het aantal kinderen dat deelneemt aan huisonderwijs over een bepaalde periode, evenals eventuele veranderingen in demografische kenmerken van deze kinderen. We gebruiken daarvoor gegevens van het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AGODI) van de Vlaamse overheid. Deze gegevens, die elke vijf jaar beschikbaar worden gesteld, bieden een uitgebreid inzicht in het leerlingenpubliek dat deelneemt aan huisonderwijs in Vlaanderen.

Daarnaast geven we ook een korte analyse mee van de parlementaire vragen die in de afgelopen legislatuur (2019 – 2024) behandeld werden op Vlaams niveau om inzicht te krijgen in de politieke en maatschappelijke aandacht voor specifieke thema's binnen huisonderwijs.

---

⁶ Zie voor het basisonderwijs het Besluit van de Vlaamse regering betreffende de controle op de inschrijvingen van leerlingen in het basisonderwijs, Art. 10decies/2.: <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=12230#184953> en voor het secundair onderwijs het Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de controle op de inschrijvingen van leerlingen in het secundair onderwijs of in het stelsel van leren en werken, Art. 14undecies/2: <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=12962>

⁷ Zie voor het basisonderwijs het Besluit van de Vlaamse regering betreffende de controle op de inschrijvingen van leerlingen in het basisonderwijs, Art. 10decies/2.: <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=12230#184953> en voor het secundair onderwijs het Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de controle op de inschrijvingen van leerlingen in het secundair onderwijs of in het stelsel van leren en werken, Art. 14undecies/2: <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=12962>

⁸ Controle huisonderwijs door de onderwijsinspectie: <https://onderwijsinspectie.be/nl/andere-opdrachten/controles/controle-huisonderwijs>

⁹ Systematische contacten CLB, zie <https://www.vlaanderen.be/onderwijs-en-vorming/ondersteuning-en-begeleiding-voor-leerlingen-cursisten-en-studenten/basis-en-secundair-onderwijs/systematisch-contact-medisch-onderzoek>

3.3.1 Algemene evolutie van het individueel en collectief huisonderwijs

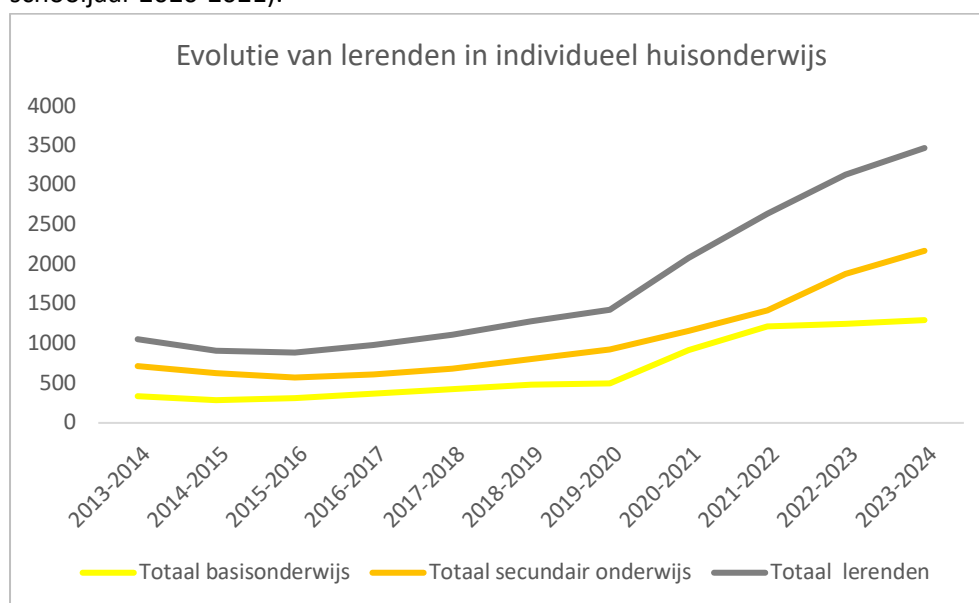
De evolutie van huisonderwijs in Vlaanderen laat een duidelijke stijging zien, zowel voor individueel als collectief huisonderwijs. Dit overzicht richt zich op de belangrijkste trends en cijfers.

De onderstaande cijfers hebben betrekking op leerplichtige kinderen voor wie een (individuele of collectieve) verklaring van huisonderwijs werd goedgekeurd. De verdeling tussen 'huisonderwijs in het basisonderwijs' en 'huisonderwijs in het secundair onderwijs' is gebaseerd op het geboortjaar van de leerling. Leerlingen jonger dan twaalf jaar worden ingedeeld bij het basisonderwijs, ongeacht hun schoolse vorderingen. Vanaf het schooljaar 2020-2021 brengt AGODI ook de vijfjarigen (apart) in kaart, omdat deze groep sinds 1 september 2020 leerplichtig is.

Individueel huisonderwijs

Aantal kinderen en jongeren in individueel huisonderwijs (zie Tabel 1)

Tijdens het schooljaar 2023-2024 werden er 3.471 verklaringen van huisonderwijs ingediend voor kinderen van het basis- en secundair onderwijs. Dit is een stijging van 18,55% ten opzichte van de 3133 verklaringen in het schooljaar 2022-2023. Deze trend sluit aan bij eerdere jaren, waarin nog sterkere stijgingen werden waargenomen (respectievelijk +27,02% in het schooljaar 2021-2022, +45,45% in het schooljaar 2020-2021).

Figuur 2: Evolutie van lerenden in individueel huisonderwijs.

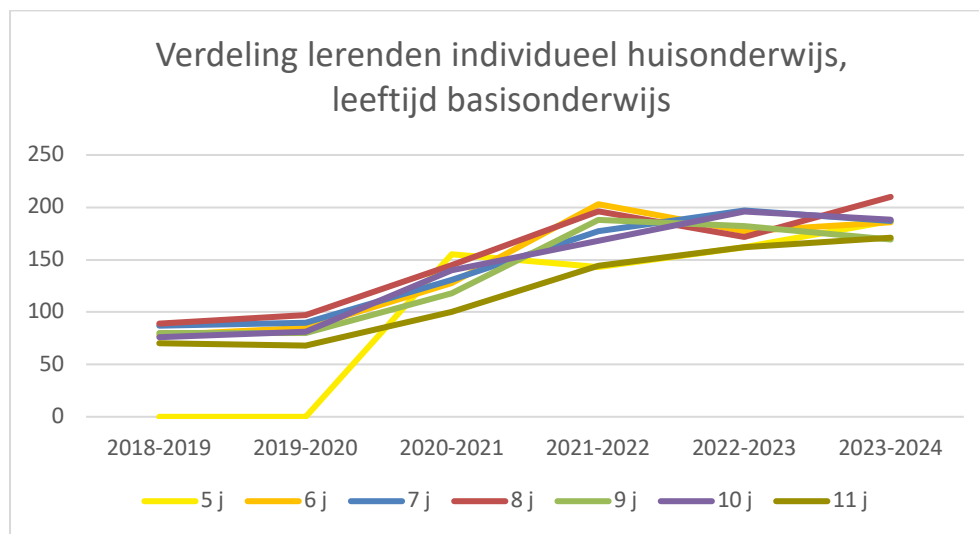
Kijken we enkel naar de **kinderen van individueel huisonderwijs met leeftijd basisonderwijs**, dan valt de sterke stijging sinds schooljaar 2015-2016 tot het schooljaar 2023-2024 op (+269,82%). In het schooljaar 2020-2021 t.o.v. 2019-2020 stegen de cijfers het meest (+83,63%).

Het aantal **jongeren in individueel huisonderwijs met leeftijd secundair onderwijs** nam eveneens sterk toe sinds schooljaar 2015-2016 (+163,24%). In schooljaar 2022-2023 bedroeg de stijging 32,36%, maar ook de afgelopen schooljaren nam het aantal kinderen steeds toe met meer dan 20% (respectievelijk +22,15% in het schooljaar 2022-2023, +25,34 in het schooljaar 2020-2021). Van schooljaar 2022-2023 naar schooljaar 2023-2024 steeg het aantal kinderen met 288, wat neerkomt op een toename van ongeveer 15,28%.

Ondanks de sterke toename van het individueel huisonderwijs blijft het aandeel leerplichtige kinderen dat individueel huisonderwijs volgt in de totale groep van leerplichtige kinderen weliswaar relatief beperkt, met 0,19% in het basisonderwijs en 0,44% in het secundair onderwijs voor het schooljaar 2023-2024.

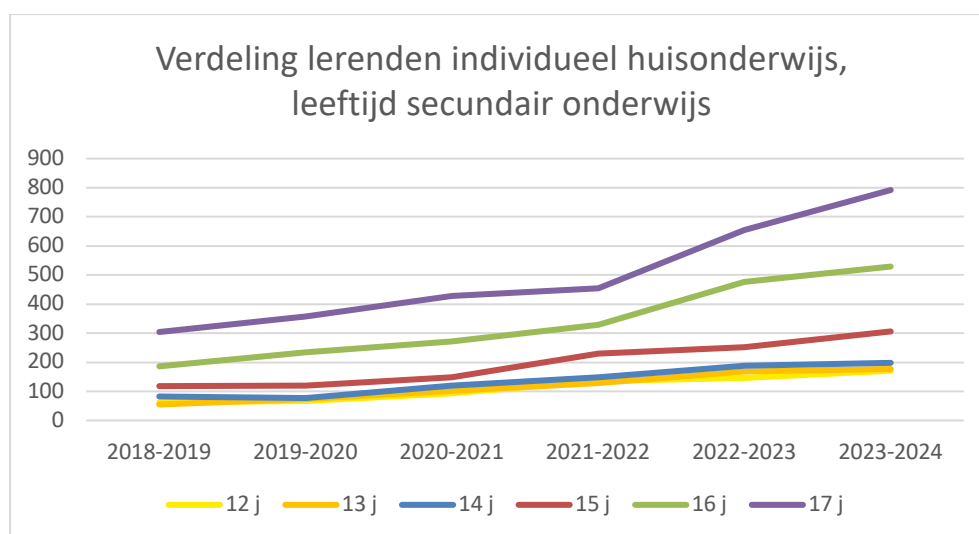
Leeftijd en geslacht van kinderen en jongeren in individueel huisonderwijs (zie Tabel 2 en 3)

De leeftijdsverdeling onder kinderen en jongeren in individueel huisonderwijs vertoont enkele opvallende trends. De groep elfjarigen heeft systematisch het laagste percentage, terwijl vijfjarigen een vergelijkbaar niveau bereiken. De verhouding tussen jongens en meisjes was initieel vrij gelijklopend, maar de laatste jaren zien we iets meer jongens dan meisjes met leeftijd basisonderwijs.

Figuur 3: Evolutie van lerenden in individueel huisonderwijs, leeftijd basisonderwijs (< 12 jaar).

In het secundair onderwijs zijn er meer inschrijvingen naarmate de leeftijd toeneemt, waarbij 16- en 17-jarigen meer dan 50% van alle ingeschreven jongeren uitmaken. In de verhouding jongens/meisjes zien we iets meer meisjes dan jongens.

Figuur 4: Evolutie van lerenden in individueel huisonderwijs, leeftijd secundair onderwijs (vanaf 12 jaar).

		2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
Individueel huo	kleuteronderwijs								155	143	162	187
	lager onderwijs	338	287	315	367	429	480	501	762	1.076	1.086	1.111
	secundair onderwijs	716	625	573	616	682	807	929	1.164	1.424	1.885	2.173
		1.054	912	888	983	1.111	1.287	1.430	2.081	2.643	3.133	3.471
		2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
Collectief huo	kleuteronderwijs								84	93	97	98
	lager onderwijs	657	740	727	827	871	853	886	932	960	950	948
	secundair onderwijs	634	827	827	861	905	910	870	935	1.040	1.174	1.257
		1.291	1.567	1.554	1.688	1.776	1.763	1.756	1.951	2.093	2.221	2.303
		2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
Totaal	kleuteronderwijs								239	236	259	285
	lager onderwijs	995	1.027	1.042	1.194	1.300	1.333	1.387	1.694	2.036	2.036	2.059
	secundair onderwijs	1.350	1.452	1.400	1.477	1.587	1.717	1.799	2.099	2.464	3.059	3.430
		2.345	2.479	2.442	2.671	2.887	3.050	3.186	4.032	4.736	5.354	5.774

Tabel 1: Verdeling aantal kinderen en jongeren in huisonderwijs naar schooljaar en vorm huisonderwijs (bron: AGODI, geraadpleegd op 30 juli 2024).

		2018-2019		2019-2020		2020-2021		2021-2022		2022-2023		2023-2024	
		Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Leeftijd bao	5 jaar	-	0%	-	0%	155	16,9%	143	11,7%	162	13%	187	14,4%
	6 jaar	78	16,3%	85	17%	128	14%	203	16,7%	177	14,2%	186	14,3%
	7 jaar	87	18,1%	90	18%	131	14,3%	177	14,5%	197	15,8%	187	14,4%
	8 jaar	89	18,5%	97	19,4%	145	15,8%	196	16,1%	172	13,8%	210	16,2%
	9 jaar	80	16,7%	80	16%	118	12,9%	188	15,4%	182	14,6%	169	13,0%
	10 jaar	76	15,8%	81	16,2%	140	15,3%	168	13,8%	196	15,7%	188	14,5%
	11 jaar	70	14,6%	68	13,6%	100	10,9%	144	11,8%	162	13%	171	13,2%
Totaal		480	100%	501	100%	917	100%	1.219	100%	1.248	100%	1.298	100%
Leeftijd so	12 jaar	62	7,7%	66	7,1%	94	8,1%	135	9,5%	146	7,7%	171	7,9%
	13 jaar	55	6,8%	74	8%	102	8,8%	129	9,1%	169	9%	177	8,1%
	14 jaar	82	10,2%	77	8,3%	120	10,3%	148	10,4%	188	10%	198	9,1%
	15 jaar	118	14,6%	119	12,8%	149	12,8%	229	16,1%	251	13,3%	306	14,1%
	16 jaar	186	23%	235	25,3%	271	23,3%	328	23%	477	25,3%	529	24,3%
	17 jaar	304	37,7%	358	38,5%	428	36,8%	455	32%	654	34,7%	792	36,4%
Totaal		807	100%	929	100%	1.164	100%	1.424	100%	1.885	100%	2.173	100%

Tabel 2: Verdeling aantal kinderen en jongeren in individueel huisonderwijs naar leeftijd (bron: AGODI).

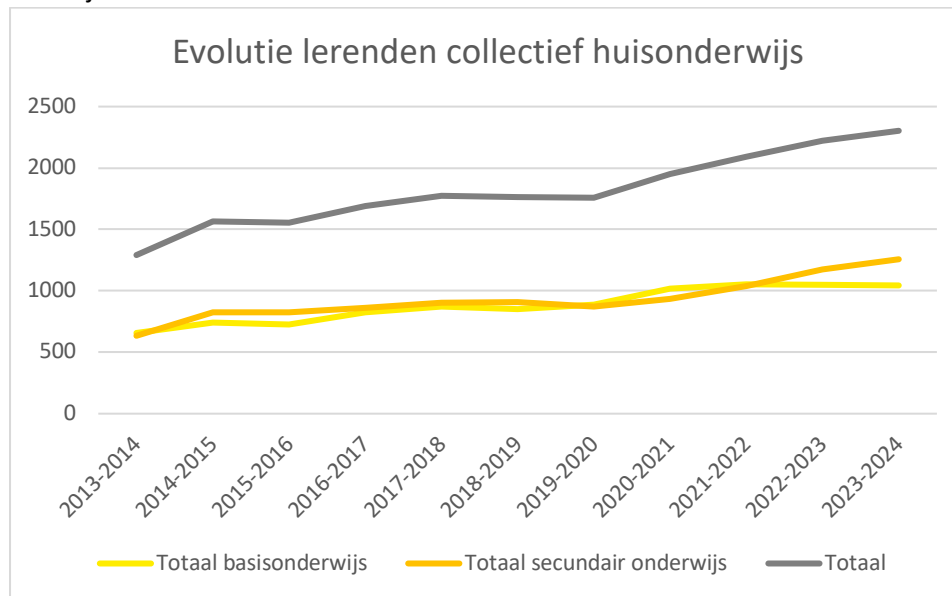
		2018-2019		2019-2020		2020-2021		2021-2022		2022-2023		2023-2024	
		Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Leeftijd bao	Jongens	236	49,17%	255	50,90%	465	50,71%	621	50,94%	663	53,13%	690	53,2%
	Meisjes	244	50,83%	246	49,10%	452	49,29%	598	49,06%	585	46,88%	608	46,8%
Totaal		480	100%	501	100%	917	100%	1.219	100%	1.248	100%	1.298	100,0%
Leeftijd so	Jongens	377	46,72%	439	47,26%	563	48,37%	687	48,24%	883	46,84%	968	44,5%
	Meisjes	430	53,28%	490	52,74%	601	51,63%	737	51,76%	1002	53,16%	1205	55,5%
Totaal		807	100%	929	100%	1.164	100%	1.424	100%	1.885	100%	2.173	100%

Tabel 3: Verdeling aantal kinderen en jongeren in individueel huisonderwijs naar geslacht (bron: AGODI).

Collectief huisonderwijs

Aantal kinderen en jongeren in collectief huisonderwijs (zie Tabel 1)

Binnen het collectief huisonderwijs zien we een gelijklopende tendens als binnen het individueel huisonderwijs, met een duidelijke stijging van het aantal kinderen in de loop van de voorbije schooljaren. Waar in het schooljaar 2013-2014 nog 1.291 kinderen in collectief huisonderwijs ingeschreven waren, zijn dat voor het schooljaar 2023-2024 2.303 kinderen. Deze groei is minder uitgesproken dan bij individueel huisonderwijs, maar laat een constante stijging zien, vooral vanaf schooljaar 2020-2021.

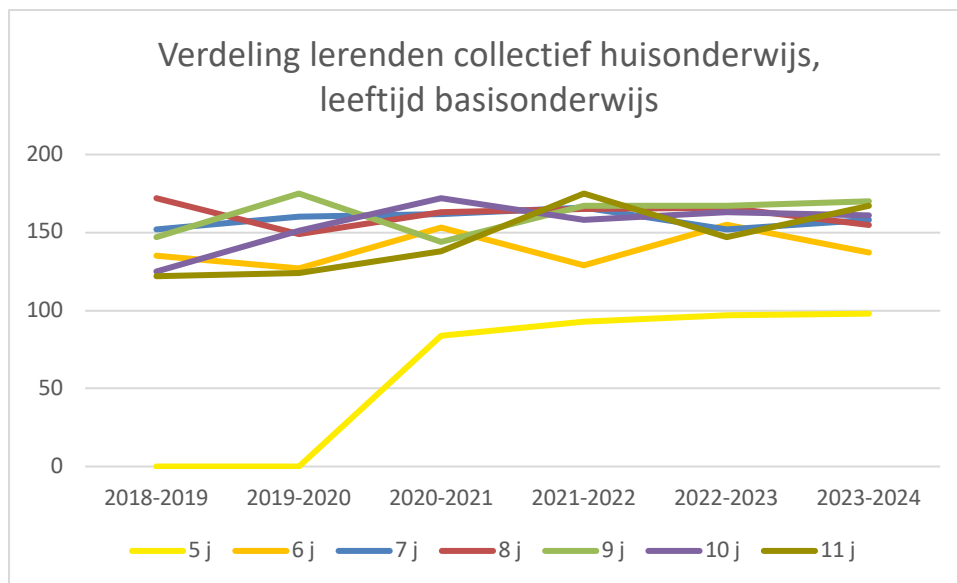
Figuur 5: Evolutie van lerenden in collectief huisonderwijs.

Voor **kinderen die collectief huisonderwijs volgen in het basisonderwijs** stellen we een toename vast vanaf het schooljaar 2020-2021 die zich verderzet in de volgende schooljaren.

Voor **jongeren die collectief huisonderwijs volgen met leeftijd secundair onderwijs** is de stijging het sterkst in schooljaar 2022-2023 in vergelijking met de voorgaande schooljaren. Het aandeel kinderen in collectief huisonderwijs blijft rond de 0,20% van het totale aantal leerplichtige kinderen.

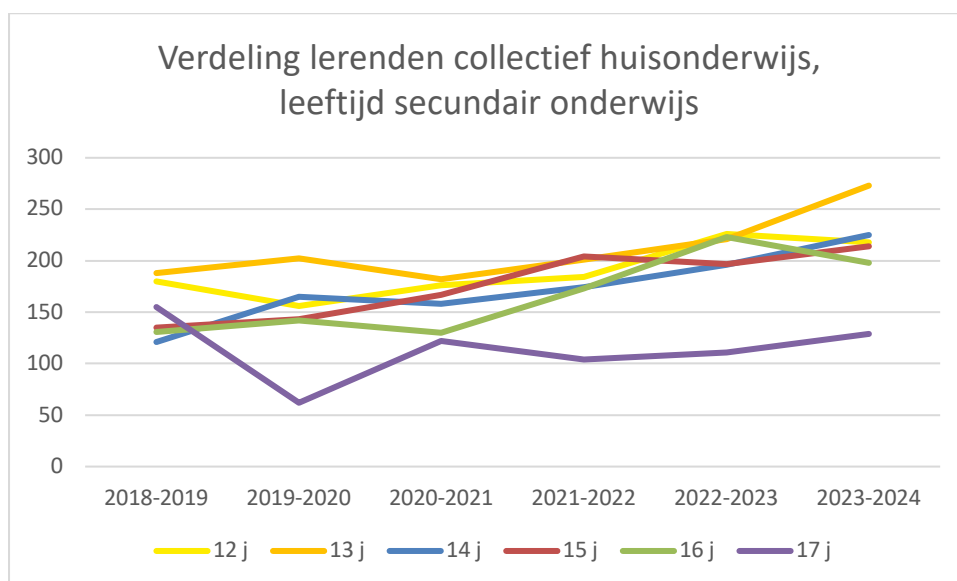
Leeftijd en geslacht van kinderen en jongeren in collectief huisonderwijs (zie Tabel 4 en 5)

De leeftijdsverdeling in collectief huisonderwijs vertoont geen grote verschillen en blijft doorheen de schooljaren min of meer gelijk. De groep vijfjarigen is steeds de kleinste groep. Het aandeel jongens in collectief huisonderwijs met leeftijd basisonderwijs is consistent hoger dan dat van meisjes, met percentages van 71-73% jongens en 26-28% meisjes over de jaren heen.

Figuur 6: Evolutie van lerenden in collectief huisonderwijs, leeftijd basisonderwijs (< 12 jaar).

Ook in de leeftijdsgroep secundair onderwijs zijn de kinderen gelijkmatig verdeeld over de leeftijden, met de 17-jarigen als de kleinste groep. Jongens zijn ook hier sterker vertegenwoordigd.

Figuur 7: Evolutie van lerenden in individueel huisonderwijs, leeftijd secundair onderwijs (vanaf 12 jaar).

Deze verdeling wijkt opvallend af van die in individueel huisonderwijs, wat te verklaren is doordat een groot deel van deze kinderen afkomstig is van enkele Joodse privéscholen, die voornamelijk of uitsluitend jongens onderwijzen.

		2018-2019		2019-2020		2020-2021		2021-2022		2022-2023		2023-2024	
		Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Leeftijd bao	5 jaar		0%		0%	84	8,3%	93	8,8%	97	9,3%	98	9,4%
	6 jaar	135	15,8%	127	14,3%	153	15,1%	129	12,3%	155	14,8%	137	13,1%
	7 jaar	152	17,8%	160	18,1%	162	15,9%	166	15,8%	152	14,5%	158	15,1%
	8 jaar	172	20,2%	149	16,8%	163	16%	165	15,7%	166	15,9%	155	14,8%
	9 jaar	147	17,2%	175	19,8%	144	14,2%	167	15,9%	167	16%	170	16,3%
	10 jaar	125	14,7%	151	17%	172	16,9%	158	15%	163	15,6%	161	15,4%
	11 jaar	122	14,3%	124	14%	138	13,6%	175	16,6%	147	14%	167	16,0%
Totaal		853	100%	886	100%	1.016	100%	1.053	100%	1.047	100%	1.046	100%
Leeftijd so	12 jaar	180	19,8%	156	17,9%	176	18,8%	184	17,7%	226	19,3%	218	17,3%
	13 jaar	188	20,7%	202	23,2%	182	19,5%	201	19,3%	221	18,8%	273	21,7%
	14 jaar	121	13,3%	165	19%	158	16,9%	174	16,7%	196	16,7%	225	17,9%
	15 jaar	135	14,8%	143	16,4%	167	17,9%	204	19,6%	197	16,8%	214	17,0%
	16 jaar	131	14,4%	142	16,3%	130	13,9%	173	16,6%	223	19%	198	15,8%
	17 jaar	155	17%	62	7,1%	122	13%	104	10%	111	9,5%	129	10,3%
Totaal		910	100%	870	100%	935	100%	1.040	100%	1.174	100%	1.257	100%

Tabel 4: Verdeling aantal kinderen en jongeren in collectief huisonderwijs naar leeftijd (bron: AGODI).

		2018-2019		2019-2020		2020-2021		2021-2022		2022-2023		2023-2024	
		Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Leeftijd bao	Jongens	609	71,40%	644	72,69%	747	73,52%	761	72,27%	751	71,73%	736	70,4%
	Meisjes	244	28,60%	242	27,31%	269	26,48%	292	27,73%	296	28,27%	310	29,6%
	Totaal	853	100%	886	100%	1.016	100%	1.053	100%	1.047	100%	1.046	100%
Leeftijd so	Jongens	544	59,78%	513	58,97%	528	56,47%	589	56,63%	684	58,26%	724	57,6%
	Meisjes	366	40,22%	357	41,03%	407	43,53%	451	43,37%	490	41,74%	533	42,4%
	Totaal	910	100%	870	100%	935	100%	1.040	100%	1.174	100%	1.257	100%

Tabel 5: Verdeling aantal kinderen en jongeren in collectief huisonderwijs naar geslacht (bron: AGODI).

3.3.2 Algemene evolutie participatie aan examenscholen

Voor kinderen in huisonderwijs met leeftijd basisonderwijs geldt sinds 1 september 2014 dat zij verplicht zijn om het getuigschrift basisonderwijs te behalen. Ouders moeten hun kind inschrijven in de examencommissie basisonderwijs ten laatste in het schooljaar waarin ze voor 1 januari 11 jaar worden. Sinds 2022-2023 is de minimumleeftijd voor de uitreiking van het getuigschrift basisonderwijs weggevallen. Ten laatste in het schooljaar waarin ze 14 jaar worden, moeten de leerlingen het getuigschrift basisonderwijs behalen.

De Vlaamse Regering vertrouwt de examencommissies basisonderwijs per provincie toe aan ten minste één vrije en één officiële basisschool (of lagere school). De selectie van provinciale examencommissies gebeurt op advies van de onderwijsinspectie. De onderwijsinspectie selecteert de scholen voor de examencommissies en is ook verantwoordelijk voor het toezicht op deze examencommissies. Per provincie wordt dit toezicht uitgeoefend door één onderwijsinspecteur, die verslag uitbrengt over het verloop van de examencommissies in de scholen en de resultaten van de deelnemers¹⁰.

Voor jongeren in het secundair onderwijs geldt dat ouders die kiezen voor huisonderwijs verplicht zijn de leerplichtige in te schrijven bij de examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap voor secundair onderwijs, uiterlijk in het schooljaar waarin de leerplichtige vijftien jaar wordt (voor 1 januari). Als de leerplichtige uiterlijk in het schooljaar waarin hij zestien jaar wordt (voor 1 januari) via de examencommissie geen enkel getuigschrift of diploma van het secundair onderwijs behaalt, moeten de ouders de leerplichtige inschrijven in een school, centrum voor deeltijds beroepssecundair onderwijs of centrum voor vorming van zelfstandigen en kleine en middelgrote ondernemingen dat erkend, gefinancierd of gesubsidieerd wordt door de Vlaamse, Franse of Duitstalige Gemeenschap.

De onderwijsinspectie heeft de decretale opdracht om de examencommissie secundair onderwijs elke vijf jaar te evalueren¹¹. In november - december 2022 vond de meest recente evaluatie plaats. Tijdens deze controle gaan we na in welke mate de examencommissie aan de wettelijke vereisten voldoet zoals bepaald in de codex secundair onderwijs, alsook in welke mate de examencommissie haar kwaliteit bewaakt op zowel organisatie- als vakniveau. Het uitgebreide rapport is terug te vinden op www.onderwijsinspectie.be.

Gegeven de verplichting voor leerplichtigen in huisonderwijs om ook te participeren aan de examencommissie, is deze stijging ook zichtbaar in het aantal leerplichtigen dat zich over de jaren heen inschrijft voor de examencommissies basisonderwijs en secundair onderwijs. We geven hieronder een beknopt overzicht van de evolutie van leerplichtigen die deelnemen aan de examencommissie voor basis- of secundair onderwijs.

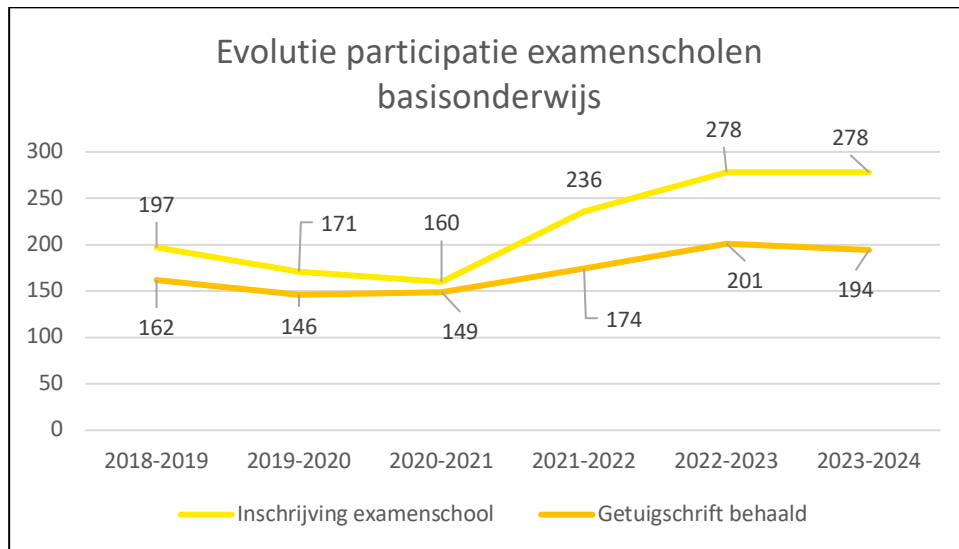
Examenscholen basisonderwijs (Tabel 6)

Sinds schooljaar 2020-2021 neemt het aantal inschrijvingen in de examenscholen opnieuw toe. Waar in het schooljaar 2020-2021 nog 160 kinderen zich inschreven om deel te nemen aan de examens, zijn dat al 278 kinderen in schooljaar 2023-2024. Wat betreft de provinciale spreiding, komen de meeste inschrijvingen uit Antwerpen, waar een joodse examenschool gevestigd is waar telkens een groot

¹⁰ Zie decreet basisonderwijs, artikel 56: <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=12254>

¹¹ Zie Codex Secundair onderwijs, Art. 256/10: <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=14289>

aantal kinderen zich aanmelden. Vlaams-Brabant komt op de tweede plaats. In de andere provincies blijft het aantal inschrijvingen beperkt, meestal gaat het om minder dan 30 kinderen per provincie.

Figuur 8: Evolutie van participatie examenscholen basisonderwijs.

We zien echter ook dat het aantal geslaagde kinderen procentueel gezien afneemt doorheen de tijd. Terwijl in het schooljaar 2020-2021 ruim negen op tien ingeschreven kinderen slaagden (93,13%), was dat in het schooljaar 2022-2023 en 2023-2024 nog ongeveer zeven op tien (respectievelijk 72,30 en 69,78%). In de schooljaren 2018-2019 en 2019-2020 bedroeg het aantal geslaagde kinderen respectievelijk 82,23% en 85,38%. Het slaagpercentage varieert sterk per provincie, met de hoogste percentages in Limburg (89-95%) en Vlaams-Brabant (81-83%). De andere provincies hebben een slaagpercentage tussen 60% en 85%.

	2018-2019		2019-2020		2020-2021		2021-2022		2022-2023		2023-2024	
Inschrijving examenschool	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Antwerpen	130	65,99%	109	63,74%	109	68,13%	141	59,75%	189	67,99%	165	59,35%
Vlaams-Brabant	33	16,75%	25	14,62%	10	6,25%	36	15,25%	37	13,31%	43	15,47%
West-Vlaanderen	12	6,09%	6	3,51%	12	7,50%	24	10,17%	21	7,55%	21	7,55%
Oost-Vlaanderen	5	2,54%	7	4,09%	12	7,50%	11	4,66%	12	4,32%	17	6,12%
Limburg	17	8,63%	24	14,04%	17	10,63%	24	10,17%	19	6,83%	32	11,51%
Totaal	197	100%	171	100%	160	100%	236	100%	278	100%	278	100%
Getuigschrift behaald	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	Aantal	%
Antwerpen	108	83,08%	99	90,83%	109	100%	94	66,67%	132	69,84%	116	70,30%
Vlaams-Brabant	31	93,94%	20	80%	8	80%	30	83,33%	30	81,08%	32	74,42%
West-Vlaanderen	10	83,33%	5	83,33%	10	83,33%	19	79,17%	14	66,67%	14	66,67%
Oost-Vlaanderen	4	80%	5	71,43%	10	83,33%	8	72,73%	8	66,67%	7	41,18%
Limburg	9	52,94%	17	70,83%	12	70,59%	23	95,83%	17	89,47%	25	78,13%
Totaal	162	82,23%	146	85,38%	149	93,13%	174	73,73%	201	72,30%	194	69,78%

Tabel 6: Verdeling aantal kinderen dat zich inschrijft in de examencommissie basisonderwijs en het getuigschrift behaalt naar provincie.

Examencommissie secundair onderwijs

Wie in de loop van het kalenderjaar voor minstens één examen inschrijft, wordt door de examencommissie secundair onderwijs als een actieve kandidaat beschouwd. Dit ongeacht of de kandidaat heeft deelgenomen of aanwezig was op het examen. Het kalenderjaar wordt bepaald op basis van de begindatum van het examenmoment.

Het aantal jongeren dat examens aflegt bij de examencommissie secundair onderwijs steeg de laatste jaren van ongeveer 6.926 actieve kandidaten in 2020 naar 9.858 actieve kandidaten in 2024 (zie Tabel 7). Aangezien elke lerende zelf het tempo bepaalt waarop hij of zij examens aflegt, resulteert dit in aanzienlijke variaties in de duur van het examentraject. Gemiddeld doen jongeren bijna twee jaar over een volledig examenprogramma. Uit Tabel 9 blijkt dat jaarlijks tussen de 69% en 79% van de kandidaten die deelnemen aan examens van de eerste graad slagen. Voor de tweede en derde graad is dat respectievelijk 55%-68% en 49-55%. De slaagcijfers zijn berekend per examen waarvoor punten geregistreerd werden. Examens waarvoor wel ingeschreven werd maar feitelijk geen examen werd afgelegd, zijn hierbij dus niet mee in rekening genomen.

Kalenderjaar	Totaal actieve kandidaten	M	V	onbekend
2020	6.926	3.483	3.442	1
2021	6.947	3.486	3.460	1
2022	8.004	3.920	4.083	1
2023	8.926	4.206	4.720	0
2024	9.858	4.467	5.391	0

Tabel 7: Totaal aantal actieve kandidaten examencommissie per kalenderjaar (bron: AHOVOKS).

Niet elke kandidaat die zich inschrijft bij de examencommissie behaalt een diploma of getuigschrift. Tabel 8 toont het jaarlijkse aantal uitgereikte diploma's en getuigschriften. Opvallend is dat het aantal getuigschriften in de eerste graad en diploma's in de derde graad elk jaar toeneemt. Voor de tweede graad was dit in het verleden ook het geval, maar dit patroon werd in 2023 doorbroken.

	2020	2021	2022	2023	2024
Getuigschrift 1ste graad	30	52	69	73	96
Getuigschrift 2de graad	50	68	80	45	54
Diploma 3de graad	939	939	1.036	1.194	1.385
Eindtotaal	1.019	1.059	1.185	1.312	1.535

Tabel 8: Aantal diploma's en getuigschriften (bron: AHOVOKS).

Wat betreft de kenmerken van de jongeren, is de verdeling tussen mannelijke en vrouwelijke kandidaten redelijk gelijklopend. De meeste deelnemers zijn tussen 15 en 20 jaar oud, hoewel ook de leeftijdsgroep tussen 20 en 25 jaar goed vertegenwoordigd is (respectievelijk 5.905 en 1.416 kandidaten in 2023). Voor de andere leeftijdsgroepen zijn de aantallen beduidend lager met 761 kandidaten onder de 15 jaar en 843 kandidaten boven de 25 jaar in 2023. Provinciaal gezien komen de meeste jongeren die deelnemen aan de examencommissie secundair onderwijs uit Antwerpen (3.480 in 2023), net zoals bij de examencommissie basisonderwijs, gevolgd door Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant (respectievelijk 1.647 en 1.610 in 2023). Voor de andere provincies ligt het aantal kandidaten tussen de 489 en 790 in 2023.

Graad en studierichting	2020			2021			2022			2023			2024		
Graad en studierichting	EXAMENS	GESLAAGD	% GESLAAGD	EXAMENS	EXAMENS	EXAMENS	EXAMENS	GESLAAGD	% GESLAAGD	EXAMENS	GESLAAGD	% GESLAAGD	EXAMENS	GESLAAGD	% GESLAAGD
1															
A	652	507	78	1.053	828	79	1.349	1.037	77	1.556	1.142	73	2.070	1.451	70
B	60	55	92	184	143	78	312	242	78	356	253	71	477	313	66
Totaal	712	562	79	1.237	971	78	1.661	1.279	77	1.912	1.395	73	2.547	1.764	69
2															
Arbeidsmarkt										447	324	72	586	371	63
aso	1.142	755	66	1.551	1.033	67	1.851	1.172	63						
bso	207	169	82	468	371	79	427	306	72						
Doorstroom										2.100	1.305	62	2.058	1.091	53
Dubbele finaliteit										558	339	61	989	551	56
kso	30	19	63	62	36	58	22	13	59						
tso	307	194	63	352	214	61	332	216	65						
Totaal	1.686	1.137	67	2.433	1.654	68	2.632	1.707	65	3.105	1.968	63	3.633	2.013	55
3															
aso	13.935	6.602	47	13.755	6.838	50	16.582	7.934	48	19.368	9.078	47	20.766	9.596	46
bso	2.596	1.942	75	2.858	2.234	78	2.700	2.045	76	2.607	1.897	73	2.585	1.838	71
kso	533	369	69	463	297	64	491	349	71	337	212	63	182	113	62
tso	10.785	5.898	55	12.682	6.982	55	14.847	7.822	53	18.722	9.272	50	20.829	10.294	49
Totaal	27.849	14.811	53	29.758	16.351	55	34.620	18.150	52	41.034	20.459	50	44.362	21.841	49
Eindtotaal	30.247	16.510	55	33.428	18.976	57	38.913	21.136	54	46.051	23.822	52	50.542	25.618	51

Tabel 9: Slaagcijfers examencommissie secundair onderwijs (bron: AHOVOKS).

3.3.3 Analyse van de parlementaire vragen

De groei van zowel individueel als collectief huisonderwijs in Vlaanderen weerspiegelt gewijzigde onderwijskeuzes. Dat zien we ook in de 42 parlementaire vragen die in de afgelopen legislatuur (schooljaar 2019-2020 tot en met 2023-2024) gesteld werden over huisonderwijs, waarbij vooral cijfers over aantal leerplichtigen en motieven van de ouders centraal stonden. Parlementsliden uiten herhaaldelijk hun bezorgdheid over de stijging van zowel individueel als collectief huisonderwijs na de coronapandemie en de bescherming van kinderrechten, bijvoorbeeld bij radicalisering in religieuze stromingen. We onderscheiden enkele kernthema's die herhaaldelijk aan bod kwamen.

- Wat de *cijfergegevens* betreft, valt het op dat gedetailleerde informatie vaak ontbreekt. Leerlingenkenmerken zoals thuistaal, opleidingsniveau van de moeder en buurtindicatoren worden niet systematisch bijgehouden voor huisonderwijs. Ook de taal waarin het huisonderwijs georganiseerd wordt, is niet altijd gekend. Privéscholen zijn ook niet verplicht om gegevens over huisonderwijs bij te houden, en om de administratieve last te beperken, worden deze cijfers vaak niet opgevraagd door AGODI. Zo weten we wel hoeveel leerlingen zich uitschrijven uit het reguliere onderwijs, maar zijn er weinig exacte cijfers over wat er met deze leerplichtigen gebeurt. Veel leerplichtigen stappen over naar andere scholen, huisonderwijs of verhuizen naar het buitenland, maar exacte gegevens ontbreken soms omdat scholen dit niet moeten registreren. Zo is er ook een groep leerplichtigen die weliswaar geen regulier onderwijs volgt, maar wel deelneemt aan volwassenenonderwijs en waar geen cijfergegevens over beschikbaar zijn. Daarnaast zijn er door de GDPR-regelgeving momenteel geen koppelingen tussen verschillende databanken binnen het beleidsdomein onderwijs, zoals tussen leerplichtonderwijs, volwassenenonderwijs en de examencommissie, waardoor het moeilijk is om een volledig en accuraat overzicht te krijgen.
- Ook de parlementaire vragen over de *motieven van ouders* die voor huisonderwijs kiezen, bleven grotendeels onbeantwoord. Ouders kiezen om verschillende redenen voor huisonderwijs, zoals onvrede over de kwaliteit van het reguliere onderwijs, ervaringen tijdens de coronacrisis of specifieke behoeften van hun kinderen (bijvoorbeeld hoogbegaafdheid of leerstoornissen). Systematisch onderzoek of monitoring van motivaties van ouders is niet beschikbaar en bij het indienen van een verklaring huisonderwijs dienen ouders ook geen motivatie mee te geven.
- Een belangrijke maatschappelijke zorg is de vraag of de overheid erin slaagt om *gepast onderwijs* te bieden voor alle kinderen. De toename van huisonderwijs kan worden gezien als een signaal dat sommige ouders het reguliere onderwijs als ontoereikend ervaren voor de specifieke behoeften van hun kinderen. Deze zorg wordt gevoed door factoren zoals de dalende onderwijsprestaties die in internationale rapporten worden belicht en de vraag of ons onderwijssysteem voldoende flexibel en inclusief is voor diverse leerlingengroepen, zoals kinderen met leerproblemen, hoog- en meerbegaafden ... Dit roept bredere vragen op over de effectiviteit van het Vlaamse onderwijsmodel en of het reguliere systeem genoeg ondersteuning en differentiatie biedt. De groei van huisonderwijs dwingt ons om als samenleving na te denken over de mate waarin ons onderwijsstelsel in staat is om voor iedereen passend onderwijs te bieden.

Deze diverse factoren onderstrepen niet alleen de toegenomen interesse in huisonderwijs, maar ook het belang van verdere opvolging door de onderwijsinspectie. Het gebrek aan gedetailleerde

informatie over motieven, cijfers en kenmerken van de betrokken leerplichtigen, in combinatie met de toenemende roep om betere controlemechanismen, maakt het essentieel om de huidige systemen te evalueren.

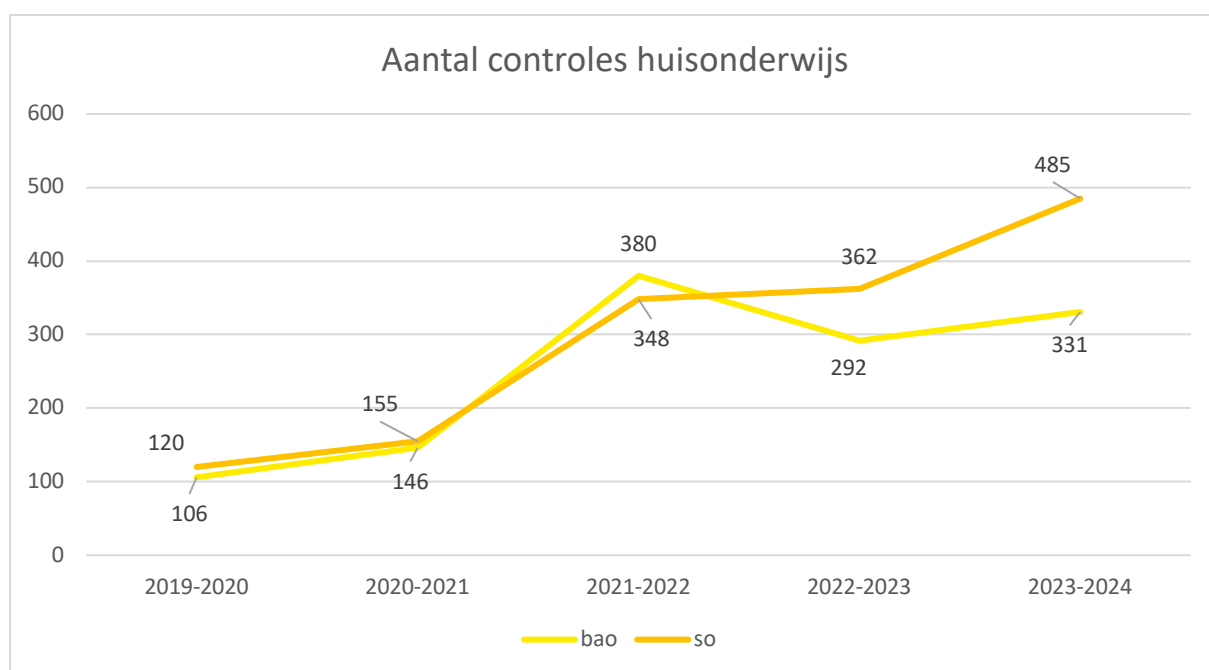
4. Perspectief van de onderwijsinspectie: de kwaliteit van het geboden huisonderwijs

In dit hoofdstuk belichten we de rol van de onderwijsinspectie binnen het huisonderwijs. Hierbij richten we ons op de controles van individueel en collectief huisonderwijs alsook van de examenscholen. Bovendien gaan we dieper in op de controles voor het schooljaar 2023-2024 door te rapporteren over de zes bouwstenen voor kwaliteitsvol huisonderwijs, namelijk onderwijsdoelen, onderwijsaanbod, onderwijsorganisatie, materialen en uitrusting, evaluatie en het contact met het CLB.

4.1 Individueel huisonderwijs

4.1.1 Analyse controles (schooljaren 2019-2020 tot en met 2023-2024)

Zoals te zien is in onderstaande figuur, neemt het aantal gecontroleerde kinderen door de onderwijsinspectie jaarlijks toe. In het schooljaar 2019-2020 werden slechts 106 kinderen met een leeftijd passend bij het basisonderwijs en 120 jongeren met een leeftijd passend bij het secundair onderwijs gecontroleerd. Dit aantal is de afgelopen jaren meer dan verdubbeld, met in het schooljaar 2022-2023 respectievelijk 292 controles voor leeftijd basisonderwijs en 362 voor leeftijd secundair onderwijs. Voor het schooljaar 2023-2024 stegen deze aantallen verder naar 331 (leeftijd basisonderwijs) en 485 (leeftijd secundair onderwijs).

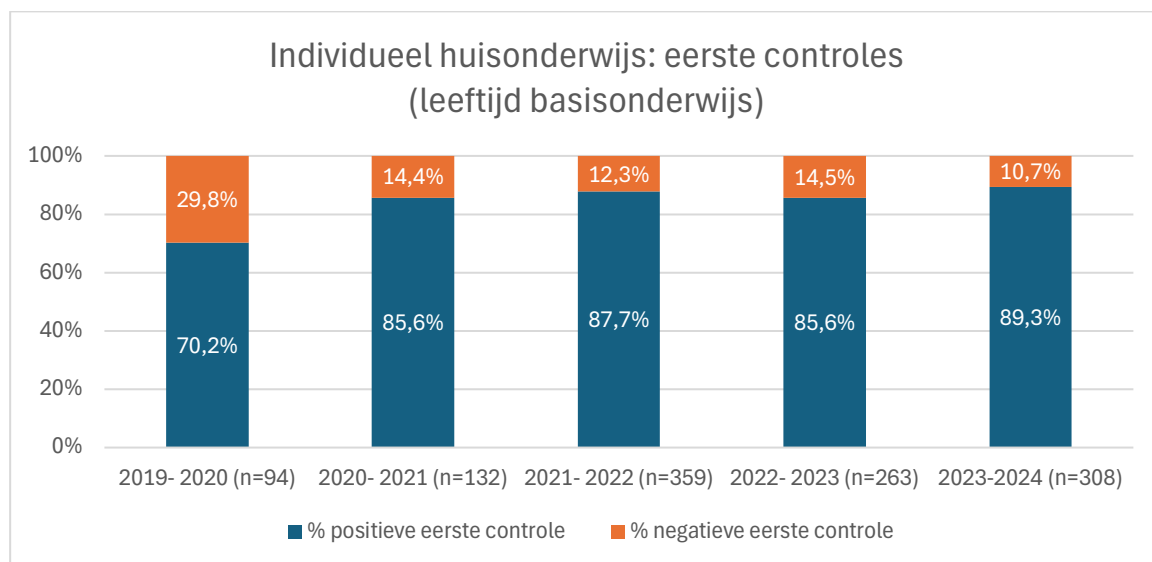

Figuur 9: Aantal controles huisonderwijs (2019-2020 tot en met 2023-2024).

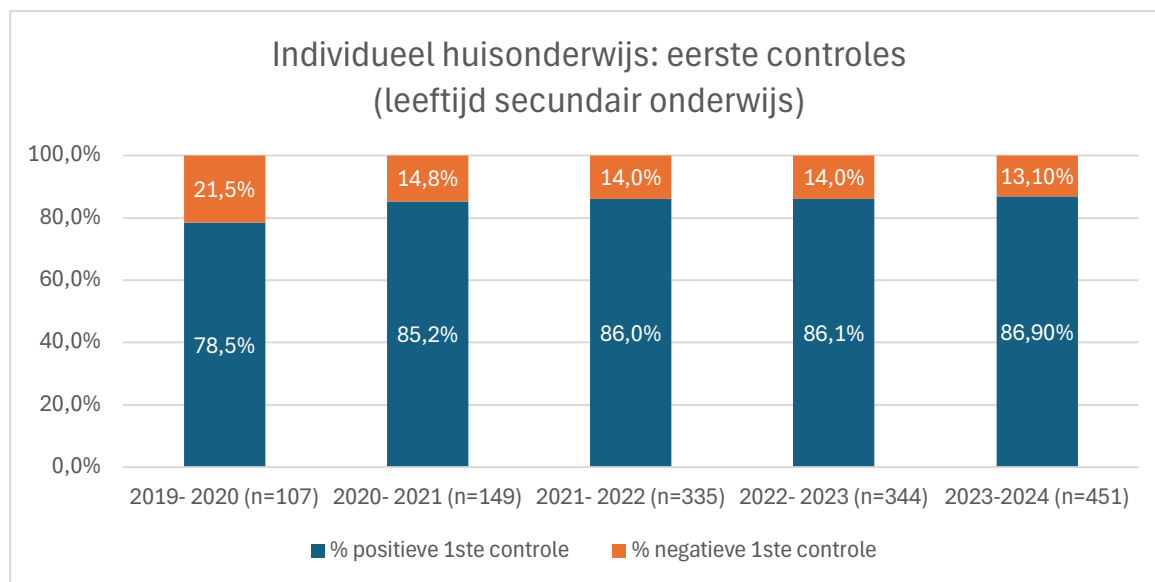
Wat de eerste controles individueel huisonderwijs betreft, stellen we allereerst vast dat het aantal eerste controles doorheen de jaren toenam. Waar in het schooljaar 2019-2020 nog respectievelijk 94

en 107 controles met leeftijd basisonderwijs en leeftijd secundair onderwijs plaatsvonden, waren dit er in schooljaar 2022-2023 respectievelijk 263 en 344 en in 2023-2024 respectievelijk 308 en 451.

Onderstaande figuren tonen aan dat er in de loop van de tijd een algemene trend is naar een hoger percentage positieve eerste controles en een lager percentage negatieve eerste controles bij controles individueel huisonderwijs met leeftijd basisonderwijs (Figuur 10) en met leeftijd secundair onderwijs (Figuur 11).

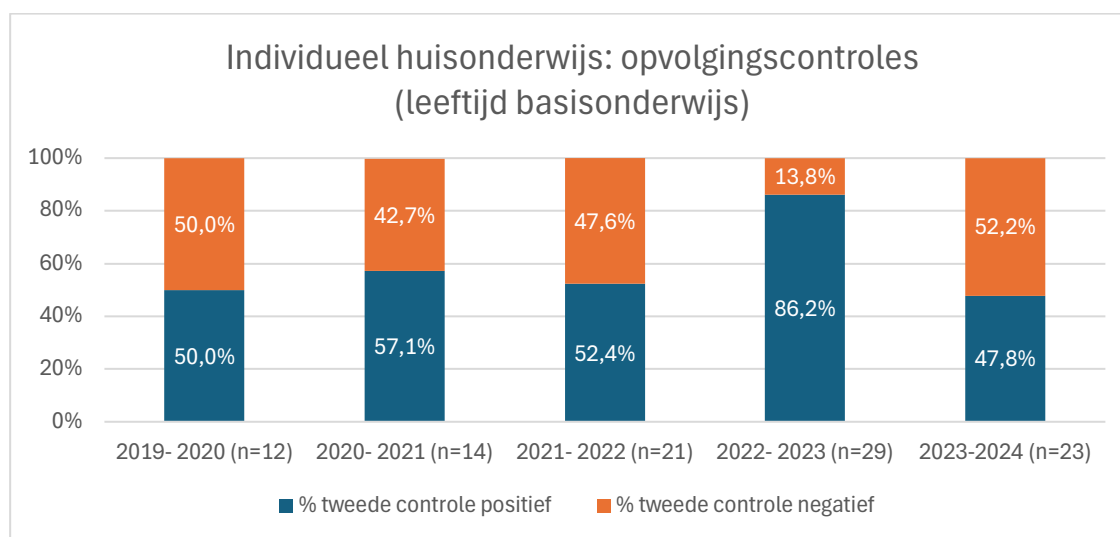
Figuur 10: % aantal eerste controles huisonderwijs bij kinderen met leeftijd basisonderwijs.

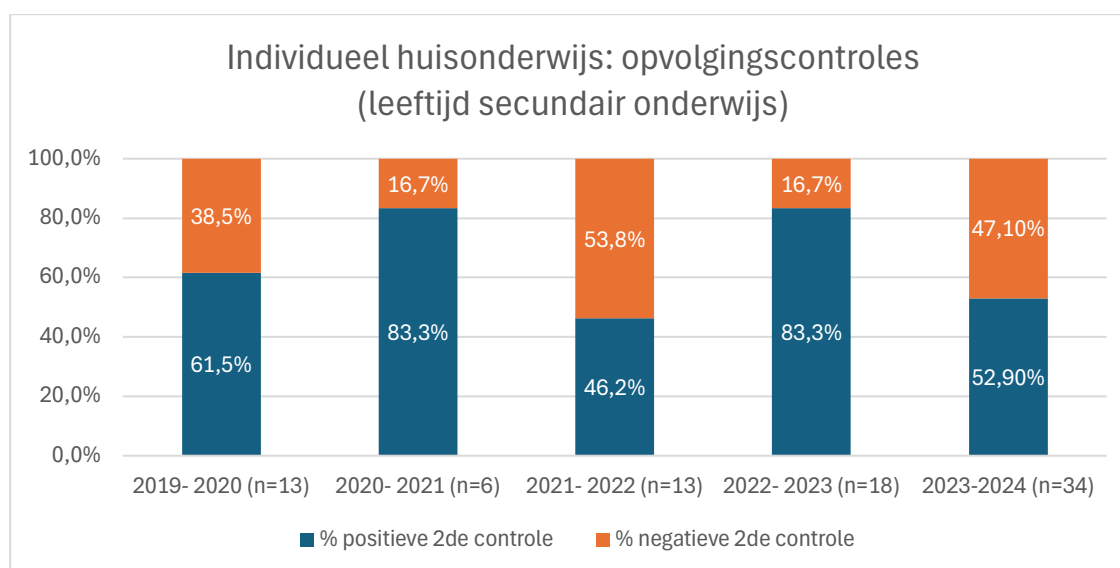
Figuur 11: % aantal eerste controles huisonderwijs bij jongeren met leeftijd secundair onderwijs.

Enkel in die gevallen waar de eerste controle resulteerde in een negatieve evaluatie, volgde een tweede controle. Vanzelfsprekend gaat het bij **de tweede controles of opvolgingscontroles voor individueel huisonderwijs** dus om een veel lager aantal. In schooljaar 2019-2020 ontvingen 12 kinderen met leeftijd basisonderwijs een tweede controle individueel huisonderwijs tegenover 29 kinderen in schooljaar 2022-2023 en 23 in schooljaar 2023-2024. Ook voor jongeren met leeftijd secundair onderwijs schommelen de aantallen, met 6 tweede controles in schooljaar 2020-2021 en 34 in schooljaar 2023-2024.

Over het algemeen is het percentage positieve opvolgingscontroles hoger dan het percentage negatieve opvolgingscontroles, met uitzondering van een aantal schooljaren (zie Figuren 6 en 7) . Dit kan erop wijzen dat een deel van de gezinnen die aanvankelijk niet voldeden aan de inspectiecriteria na de eerste controle verbeteringen heeft aangebracht die leiden tot een beter resultaat bij de tweede controle. Toch blijkt het niet altijd vanzelfsprekend te zijn om die verbeteringen door te voeren. Dit kan te maken hebben met verschillende factoren, zoals de complexiteit van de gevraagde aanpassingen, beperkte middelen of andere obstakels die gezinnen kunnen ervaren.

Figuur 12: % aantal opvolgingscontroles huisonderwijs bij kinderen met leeftijd basisonderwijs.

Figuur 13: % aantal opvolgingscontroles huisonderwijs bij jongeren met leeftijd secundair onderwijs.

Controles bij kinderen ‘buitengewoon onderwijs’¹² werden niet in deze grafiek opgenomen, gezien zij een zeer kleine groep vertegenwoordigen. In 2021-2022 ging het om zes controles bij kinderen buitengewoon basisonderwijs en vier controles bij jongeren buitengewoon secundair onderwijs. In 2022-2023 vonden telkens zeven controles plaats per onderwijsniveau, en in schooljaar 2023-2024 vonden respectievelijk zeven en één controles plaats voor kinderen afkomstig uit het buitengewoon basisonderwijs en buitengewoon secundair onderwijs. Telkens ging het om een eerste controle huisonderwijs.

4.1.2 Resultaten schooljaar 2023-2024

Tijdens het schooljaar 2023-2024 voerde de onderwijsinspectie 824 controles individueel huisonderwijs uit. In dit deel gaan we dieper in op de resultaten van deze controles.

Aantal controles in schooljaar 2023-2024

Uit Tabel 10 blijkt dat er in totaal 331 controles waren bij kinderen in de cohorte **basisonderwijs** (bao). Van deze controles ontvingen 308 kinderen een eerste controle (HUO-C1). Bij 275 van deze kinderen werd het huisonderwijs als voldoende kwaliteitsvol beoordeeld, terwijl het bij 33 kinderen als onvoldoende werd geëvalueerd. 23 kinderen ontvingen een opvolgingscontrole (HUO-OPV) nadat het geboden huisonderwijs tijdens een vorige controle (vóór schooljaar 2023-2024) als onvoldoende beoordeeld werd. Daarvan werden 11 als voldoende en 12 als onvoldoende beoordeeld.

In de cohorte **secundair onderwijs** (so) vonden in totaal 485 controles plaats. Van de 451 eerste controles werden er 392 als voldoende beoordeeld, terwijl 59 als onvoldoende werden geëvalueerd. Daarnaast waren er 34 opvolgingscontroles, waarvan er 18 als voldoende en 16 als onvoldoende werden beoordeeld.

In de cohorte **buitengewoon basisonderwijs** (bubao) werden 7 controles uitgevoerd. 6 controles waren eerste controles, waarvan er 5 als voldoende werden beoordeeld en 1 als onvoldoende. De opvolgingscontrole werd eveneens onvoldoende beoordeeld.

In de cohorte **buitengewoon secundair onderwijs** (buso) werd één eerste controle uitgevoerd die als voldoende werd beoordeeld.

2023-2024	bao	bubao	so	buso	Eindtotaal
	(n=331)	(n=7)	(n=485)	(n=1)	
Eerste controle	308	6	451	1	766
Onvoldoende	33	1	59	-	93
Voldoende	275	5	392	1	673
Opvolgingscontrole	23	1	34		58
Onvoldoende	12	-	16	-	28
Voldoende	11	1	18	-	30

Tabel 10: Absolute aantallen per controle huisonderwijs per kind.

¹² ‘Buitengewoon onderwijs’ bestaat niet als dusdanig in huisonderwijs. De onderwijsinspectie maakt dit onderscheid (op basis van de schoolse voorgeschiedenis van het kind of naar aanleiding van informatie van de ouders of andere partners) opdat inspecteurs met de gepaste expertise de controle uitvoeren.

Resultaten per bouwsteen

BOUWSTEEN 1: ONDERWIJSDOELEN

Tijdens een controle huisonderwijs toetst de onderwijsinspectie af of men onderwijsdoelen vooropstelt die gericht zijn op de volledige persoonlijkheidsontwikkeling en de talenten van het kind of de jongere. Daarnaast kijken we of het huisonderwijs ook gericht is op de realisatie van deze doelen.

	bao	bubao	so	buso
Eerste controles				
Positief	89,14%	83,33%	88,66%	100%
Negatief	10,86%	16,67%	11,34%	
Opvolgingscontroles				
Positief	47,83%	100%	67,65%	-
Negatief	52,17%	-	32,35%	-

Tabel 11: Bouwsteen 1: onderwijsdoelen (% aantallen per controle huisonderwijs per kind, n=766).

Over het algemeen worden er in de meerderheid van de eerste controles en opvolgingscontroles voldoende onderwijsdoelen gesteld op zowel korte als lange termijn en richt het geboden huisonderwijs zich voldoende op de realisatie van de vooropgestelde onderwijsdoelen. In de meeste gevallen richten deze doelen zich op de volledige persoonlijkheidsontwikkeling, inclusief de ontwikkeling van de talenten en interesses van de kinderen en jongeren. Er wordt vaak gebruikgemaakt van onderwijsleerpakketten waarmee men zich wil richten op de volledige persoonlijkheidsontwikkeling en de talenten van het kind of de jongere. Ook uitstappen buitenshuis dragen hiertoe bij.

In 89,1% van de eerste controles en 47,83% van de opvolgingscontroles in het **basisonderwijs** wordt tegemoetgekomen aan de bovenstaande criteria. Voor **secundair onderwijs** stellen we vast dat dit voor respectievelijk 88,6% eerste controles en 67,7% opvolgingscontroles het geval is. Werkpunten die vaak terugkomen bij gezinnen waar het huisonderwijs niet voldoet, zijn het ontbreken van voldoende onderwijsdoelen, zowel op korte als lange termijn. Hierdoor ontbreekt de basis voor een gestructureerd en systematisch onderwijsaanbod.

In het **buitengewoon basisonderwijs** voldoen de gestelde doelen in respectievelijk vijf van de zes eerste controles (83,3%) aan de verwachtingen. Voor het buitengewoon secundair onderwijs is dat het geval voor de enige casus. Daar waar het huisonderwijs onvoldoende doelen vooropstelt, stellen we vast dat het een verbeterpunt is om ook expliciet onderwijsdoelen voorop te stellen die gericht zijn op de volledige persoonlijkheidsontwikkeling van het kind en op de levensdomeinen wonen, werken en vrije tijd (toetreding tot clubs of groepsactiviteiten).

BOUWSTEEN 2: ONDERWIJSAANBOD

	ba0	bubao	so	buso
HUO-C1				
Voldoende	88.24%	83.33%	85.17%	100%
Onvoldoende	11.76%	16.67%	14.83%	0%
HUO-opv				
Voldoende	43.48%	100%	55.88%	-
Onvoldoende	56.52%	0%	44.12%	-

Tabel 12: Bouwsteen 2: onderwijsaanbod (% aantallen per controle huisonderwijs per kind, n=766).

Bij een controle van het onderwijsaanbod beoordeelt de onderwijsinspectie verschillende aspecten en kijkt ze naar de breedte en de evenwichtigheid van het aanbod, de gerichtheid op het verwerven van kennis, vaardigheden en attitudes, alsook of het aanbod zich richt op de maatschappelijke participatie van het kind of de jongere. Daarnaast onderzoeken de inspecteurs of de leerbehoeften van het kind of de jongere gekend zijn, en of deze behoeften worden vertaald naar het aangeboden onderwijs.

Binnen alle onderwijsniveaus voldoet een ruime meerderheid van zowel eerste controles als opvolgingscontroles het onderwijsaanbod aan deze aspecten. Kijken we naar Tabel 12, dan stellen we vast dat de controles huisonderwijs voor **het basisonderwijs** in 88,24% van de eerste controles en in 43,48% van de opvolgingscontroles tegemoetkomt aan bovenstaande voorwaarden. Voor het **secundair onderwijs** voldoet het geboden huisonderwijs in 85,17% van de eerste controles tegenover in 55,88% van de opvolgingscontroles.

In gezinnen waar de controle voldoet, is het onderwijsaanbod voldoende breed en evenwichtig, en afgestemd op de onderwijsdoelen en leerbehoeften van het kind of de jongere. Daarnaast richt het zich op de maatschappelijke participatie door onder meer in te zetten op doelen inzake sociale vaardigheden en ICT-vaardigheden. Sommige van deze gezinnen doen een beroep op externe hulpverleners die (een deel van) de begeleiding op zich nemen.

In de gevallen waar het huisonderwijs niet voldoet, geven inspecteurs vooral aan dat het huisonderwijs onvoldoende breed en evenwichtig is, en dat niet alle leergebieden of de breedte van de basisvorming aan bod komen. Zo zien we in het basisonderwijs dat een aantal leergebieden, waaronder vaak mens en maatschappij, wetenschap en techniek, maar ook muzische vorming en bewegingsleer beperkt of zelfs niet aan bod komen. In meerdere gevallen is de begeleiding slechts in beperkte mate afgestemd op de leerbehoeften van het kind. Soms is er sprake van periodiek onderwijs, waarbij het huisonderwijs slechts in een beperkt deel van het schooljaar georganiseerd wordt. Hierdoor worden de leergebieden en vakken uit de basisvorming die een meer structurele opbouw van kennis en vaardigheden vragen, zoals bijvoorbeeld wiskunde of Nederlands, onvoldoende verankerd in het leerproces van het kind of de jongere.

Specifiek voor controles bij jongeren met leeftijd secundair onderwijs blijkt dat heel wat jongeren samenvattingen van buiten leren die gericht zijn op de examencommissie secundair onderwijs waardoor het aanbod niet gericht is op de ontplooiing van de totale persoonlijkheid en dus onvoldoende breed en evenwichtig is (*teaching to the test*).

Voor het **buitengewoon basisonderwijs** zien we dat in 83,33% van de gevallen het huisonderwijs voldoet aan de verwachtingen. Voor het **buitengewoon secundair onderwijs** is dat bij de eerste

controle zo. Dat wil zeggen dat het aanbod huisonderwijs bij de meerderheid van de gecontroleerde kinderen en jongeren voldoende breed en evenwichtig is, aansluit bij de vooropgestelde doelen en gericht is op het verwerven van zowel kennis, vaardigheden als attitudes. Ook op dit niveau stellen we vast dat er in een aantal van deze gevallen aandacht is voor het versterken van sociale vaardigheden en executieve functies van de kinderen bijvoorbeeld via leren leren.

Daar waar het onderwijsaanbod niet voldoet, is het aanbod onvoldoende breed en evenwichtig, waardoor een aantal leergebieden onvoldoende aanbod komen en er onvoldoende aandacht is voor het ontwikkelen van leervaardigheden en sociale vaardigheden. De begeleiders kunnen in deze gevallen meer aandacht besteden aan een aanbod op maat dat ook rekening houdt met de interesses en talenten van het kind of de jongere. Zo wordt er binnen het buitengewoon basisonderwijs bijvoorbeeld wel ingezet op de versterking van de fijnmotorische vaardigheden, maar kan men meer inzetten op o.a. de grootmotorische ontwikkeling, zoals bewegen, wandelen of fietsen, alsook op de geleidelijke opbouw van de zelfredzaamheid van het kind. Binnen het buitengewoon secundair onderwijs stellen de inspecteurs vast dat het aanbod soms nog onvoldoende gericht is op de maatschappelijke participatie en toekomstige tewerkstelling van de jongere.

BOUWSTEEN 3: ONDERWIJSORGANISATIE

	bao	bubao	so	buso
HUO-C1				
Voldoende	87,91%	83,33%	80,45%	100%
Onvoldoende	12,09%	16,67%	19,55%	0%
HUO-opv				
Voldoende	60,87%	100%	35,29%	-
Onvoldoende	39,13%	-	64,71%	-

Tabel 13: Bouwsteen 3: onderwijsorganisatie (% aantallen per controle huisonderwijs per kind, n=766).

Op het vlak van onderwijsorganisatie kijken we na of het huisonderwijs structureel ingebouwd wordt in het leven van het kind of de jongere, en of men onderwijsdoelen op korte en lange termijn plant. Daarnaast controleren we ook of de planning is afgestemd op de leerbehoeften van het kind en of er in voldoende tijd wordt voorzien om de vooropgestelde onderwijsdoelen te bereiken.

In de meerderheid van de eerste controles en opvolgingscontroles voldoet het geboden onderwijs aan de bovenstaande criteria voor onderwijsorganisatie. In het **basisonderwijs** voldoet de onderwijsorganisatie in 87,91% van de eerste controles en in 60,87% van de opvolgingscontroles. In het **secundair onderwijs** voldoet de onderwijsorganisatie telkens bij meer dan vier op de vijf eerste controles (80,45%), maar slechts bij 35,29% van de opvolgcontroles aan de criteria. In gezinnen waar de onderwijsorganisatie voldoet, zien we toch nog vaak groeikansen om onderwijsdoelen op langere termijn te plannen. Soms stellen begeleiders enkel korte termijndoelen voorop met het oog op een terugkeer naar het secundair onderwijs.

Wanneer de onderwijsorganisatie niet voldoet aan de verwachtingen is dat vaak omdat de onderwijsdoelen niet of slechts beperkt gepland worden op korte en lange termijn. Daarnaast is het huisonderwijs vaak niet structureel ingebouwd in het leven van het kind waardoor er ook te weinig leertijd ingepland wordt om de vooropgestelde doelen te bereiken.

Zowel in het **buitengewoon basisonderwijs** als het **buitengewoon secundair onderwijs** voldoet in bijna alle gevallen van de eerste controles de onderwijsorganisatie. Daar waar de organisatie niet voldoet, verwijzen inspecteurs naar de beperkte en onduidelijke planning van onderwijsdoelen op korte en (middel)lange termijn alsook dat er onvoldoende leertijd uitgetrokken wordt voor het verwerven van vaardigheden.

BOUWSTEEN 4: MATERIALEN/UITRUSTING

Tijdens een controle huisonderwijs gaan we na of er voldoende leermiddelen aanwezig zijn en of deze functioneel worden ingezet en afgestemd zijn op de onderwijsdoelen en leerbehoeften van het kind.

	bao	bubao	so	buso
	291	7	358	7
HUO-C1				
Voldoende	90,52%	83,33%	88,81%	100%
Onvoldoende	9,48%	16,67%	11,19%	-
HUO-opv				
Voldoende	52,17%	100%	61,76%	-
Onvoldoende	47,83%	-	38,24%	-

Tabel 14: Bouwsteen 4: Materialen en uitrusting (% aantallen per controle huisonderwijs per kind, n=766).

Zoals blijkt uit tabel 14, zijn er over het algemeen voldoende leermiddelen ter beschikking voor vrijwel alle leergebieden of vakken. Vaak zijn deze afgestemd op de leerbehoeften van het kind en worden ze op een zinvolle manier ingezet om de onderwijsdoelen te bereiken. De inspecteurs onderzoeken ook de inzet van digitaal lesmateriaal.

In het **basisonderwijs** voldoen de materialen in meer dan 90% van de eerste controles en slechts in iets meer dan de helft van de opvolgcontroles (52,17%). Binnen het **secundair onderwijs** zijn er voldoende leermiddelen aanwezig bij 88,81% van de eerste controles en bij 61,76% van de opvolgingscontroles. Dat wil zeggen dat er voldoende leermiddelen ter beschikking staan voor de verschillende leergebieden of vakken en dat deze zinvol worden ingezet om de onderwijsdoelen te bereiken. De controles tonen aan dat gezinnen zich soms groeperen in een netwerk van ouders die huisonderwijs organiseren en leermiddelen uitwisselen. Daarnaast gaan vooral jongeren vaak aan de slag met leermiddelen die aangeraden worden bij de examencommissies of zoeken ze cursusmateriaal via organisaties die dat aanbieden.

Wanneer een situatie onvoldoende beoordeeld wordt, komt dat er in het algemeen op neer dat er onvoldoende materialen aanwezig zijn of dat de materiële uitrusting en de leermiddelen onvoldoende actueel zijn. In enkele gevallen zijn de aanwezige leermiddelen te weinig afgestemd op de leerbehoeften van het kind of de jongere. Soms worden de leermiddelen niet zinvol ingezet of richten ze zich onvoldoende op een gestructureerde didactische opbouw van het onderwijsaanbod en de doelen.

Voor het **buitengewoon basisonderwijs** voldoen de leermiddelen en uitrusting in vijf van de zes controles (83,33%). Toch kunnen enkele van deze gezinnen de leermiddelen nog meer afstemmen op de vooropgezette onderwijsdoelen. Wat het **buitengewoon secundair onderwijs** betreft, zien we bij de controle dat er voldoende leermiddelen ter beschikking zijn voor de verschillende leergebieden en dat deze afgestemd zijn op de leerbehoeften van de jongere.

BOUWSTEEN 5: EVALUATIE

Bij een controle huisonderwijs kijken we na of de vorderingen van het kind geregeld opgevolgd worden en of de evaluaties afgestemd zijn op de leerbehoeften van het kind. Ook controleert men of de resultaten van de evaluaties tot bijstellingen in het huisonderwijs leiden.

	bao	bubao	so	buso
	290	7	360	7
HUO-C1				
Voldoende	87,79%	83,33%	82,77%	100%
Onvoldoende	12,21%	16,67%	17,23%	0%
HUO-opv				
Voldoende	39,13%	100%	38,24%	-
Onvoldoende	60,87%	-	61,76%	-

Tabel 15: Bouwsteen 5: Evaluatie (% aantallen per controle huisonderwijs per kind, n=766).

Bovenstaande tabel toont aan dat, net zoals dat ook voor de andere bouwstenen het geval is, de ruime meerderheid van eerste controles en opvolgingscontroles uitwijst dat de evaluatie binnen het huisonderwijs voldoende kwaliteitsvol verloopt. Voor het gewoon basisonderwijs wordt de evaluatie in 87,79% van de eerste controles en slechts in 39,13% van de opvolgingscontroles positief beoordeeld. In het gewoon secundair onderwijs is dat bij 82,77% van de eerste controles en 38,24% van de opvolgingscontroles het geval.

Binnen **het basisonderwijs** stellen we vaak vast dat de vorderingen van het kind worden opgevolgd aan de hand van de evaluatie-instrumenten in de aanwezige onderwijsleerpakketten. In slechts enkele gevallen kloppen ouders aan bij een externe instantie die de evaluatie mee opvolgt. Hoewel in de meerderheid van de gevallen wordt vastgesteld dat de resultaten tot bijstellingen leiden, gebeurt dit bij meerdere gezinnen nog te beperkt. Daar waar de evaluatiepraktijk onvoldoende kwaliteitsvol verloopt, zien we dat de vorderingen van het kind onvoldoende opgevolgd worden over een langere periode. Soms wordt er geen leertijd uitgetrokken om te evalueren of zijn er geen systematische evaluaties terug te vinden voor de verschillende leergebieden.

Binnen **het secundair onderwijs** wordt de evaluatiepraktijk het minst vaak als voldoende kwaliteitsvol beoordeeld. Het gebrek aan een opvolging van de vorderingen en bijstellingen is hier een grote oorzaak. Daar waar de evaluatie wel voldoende is, zien we dat de gecontroleerde gezinnen verwijzen naar de resultaten van de afgelegde examens bij de examencommissie secundair onderwijs. Die resultaten en de opvolging ervan geven de gezinnen duidelijkheid over de vorderingen en de noodzaak aan eventuele bijstellingen.

In **het buitengewoon basisonderwijs** en **buitengewoon secundair onderwijs** is de evaluatiepraktijk in de meeste gevallen voldoende. We zien dat de vorderingen geregeld opgevolgd worden en dat de evaluatie niet enkel afgestemd is op de leerbehoeften, maar ook dat de resultaten tot bijstellingen leiden.

BIJKOMENDE BOUWSTEEN: CONTACT MET CLB

Tijdens de controle huisonderwijs gaan we tot slot na in welke mate de ouders, het kind of de jongere contacten hebben met het CLB. Voor kinderen en jongeren jonger dan 15 jaar gaan we na of ze deelnemen aan de systematische contacten (medische onderzoeken). Daarbij houden we rekening met de leeftijd¹³ van het kind of de jongere en het moment waarop hij of zij startte met huisonderwijs.

	bao	bubao	so	buso
HUO-C1				
Voldoende	69,76%	50%	75,78%	100%
Onvoldoende	30,24%	50%	24,22%	-
HUO-opv				
Voldoende	78,26%	-	62,96%	-
Onvoldoende	21,74%	100%	37,04%	-

Tabel 16: Bouwsteen 6: Contact met CLB (% aantallen per controle huisonderwijs per kind, n=766).

Uit Tabel 16 blijkt dat bij 25% tot 30% van de controles inspecteurs vaststellen dat de verplichte contactname met het CLB niet heeft plaatsgevonden, terwijl dit wel verwacht wordt. Sommige gezinnen namen geen contact op met het CLB, omdat ze naar eigen zeggen niet op de hoogte zijn van deze verplichting. Andere gezinnen geven aan dat ze nog geen contact opnamen met het CLB, maar de intentie hebben om dit alsnog te doen. De inspecteurs geven aan dat de ondersteuning vanuit het CLB het huisonderwijs op een aantal vlakken kan versterken, zowel wat betreft het op maat werken als in het kader van vervolgonderwijs, studiekeuze en leren en studeren.

In de gezinnen met een jongere ouder dan 15 jaar wordt het contact met het CLB niet mee opgenomen in de controle.

¹³ Elk kind dat in Vlaanderen schoolloopt of huisonderwijs volgt, moet naar het CLB voor een systematisch contact op de leeftijd van 3, 6, 9, 11 en 14 jaar.

4.1.3 Opvolging controles

Wanneer een leerling een controle huisonderwijs krijgt, resulteert dit in een beoordeling voldoende (gunstig) of onvoldoende (ongunstig). Na een beoordeling onvoldoende volgt een opvolgingscontrole. Indien ook deze controle negatief is, krijgt de leerling een brief met de verplichting om zich in te schrijven in een erkende instelling. De onderwijsinspectie meldt dit bij AGODI die het dossier verder opvolgt. Wanneer ouders niet reageren op de mededeling dat huisonderwijs niet langer mogelijk is en ze de leerling niet tegen een bepaalde datum inschrijven in een erkende instelling, wordt het dossier doorgegeven aan het parket.

Bij een gunstige beoordeling kan de inspectie toch beslissen om binnen hetzelfde jaar of het jaar daarop een dringende nieuwe controle uit te voeren. Dit gebeurt doorgaans bij gezinnen wanneer daar een specifieke aanleiding voor is, bijvoorbeeld op verzoek van externen bij verontrustende signalen (zoals rechtbanken, politiediensten of het CLB).

In het schooljaar 2023-2024 vonden 58 opvolgingscontroles plaats waarvan 28 controles resulteerden in een negatieve beoordeling. In 2022-2023 en 2021-2022 was dat voor respectievelijk 7 van de 47 en 18 van de 34 opvolgingscontroles het geval.

	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024
Aantal opvolgingen	25	20	34	47	58
Positief	14	13	16	40	30
Negatief	11	7	18	7	28

Tabel 17: Aantal opvolgingscontroles (absolute cijfers).

Aan AGODI vraagt de onderwijsinspectie ook terugkoppeling over de verdere opvolging van deze kinderen. Voor het schooljaar 2023-2024 ontvingen we de gegevens van 42 leerlingen waarvan de ouders een aangetekend schrijven kregen vanuit AGODI met het bevel om hun kind in te schrijven in een school naar keuze nadat ze een dubbele negatieve controle ontvingen of nadat ze een controle huisonderwijs weigerden in dat schooljaar.

	bao	so
	Aantal kinderen	Aantal jongeren
Inschrijving regulier onderwijs	1	3
Doorverwijzing parket	4	4
Ambtshalve schrapping	1	-
(Bijna) niet meer leerplichtig	-	2
Opvolging per 1/9/2024	11	5
Verdere opvolging noodzakelijk	-	9
Andere	2	-
Totaal	19	23

Tabel 18: Overzicht opvolgingen dubbele negatieve controles schooljaar 2023-2024.

Bovenstaande tabel geeft inzicht in de status van leerlingen uit het basis- en secundair onderwijs na een dubbele negatieve controle van het huisonderwijs. Naast een beperkt aantal inschrijvingen in het reguliere onderwijs (1 in bao en 3 in so), bezorgde AGODI na een dubbele negatieve controle de

dossiers van 4 kinderen en van 4 jongeren aan het parket wegens een inbreuk op de leerplichtwetgeving¹⁴. Daarnaast bezorgde AGODI ook 1 ander dossier aan het parket.

Omdat de onderwijsinspectie een aantal eindbeslissingen pas in juni 2024 bezorgde aan AGODI, vroeg AGODI voor die 11 kinderen (bao) en 5 jongeren (so) een inschrijvingsbewijs voor 1 september van het daaropvolgende schooljaar. De termijn om die kinderen of jongeren eind juni 2024 naar een school te sturen was immers te kort om een inschrijving te realiseren. De dossiers 'verdere opvolging'¹⁵ worden opgevolgd in 2024-2025 en de twee 'andere' gaat over twee kinderen van één gezin die initieel geen huisonderwijs meer mochten volgen maar alsnog een controle met een positief oordeel kregen in juni.

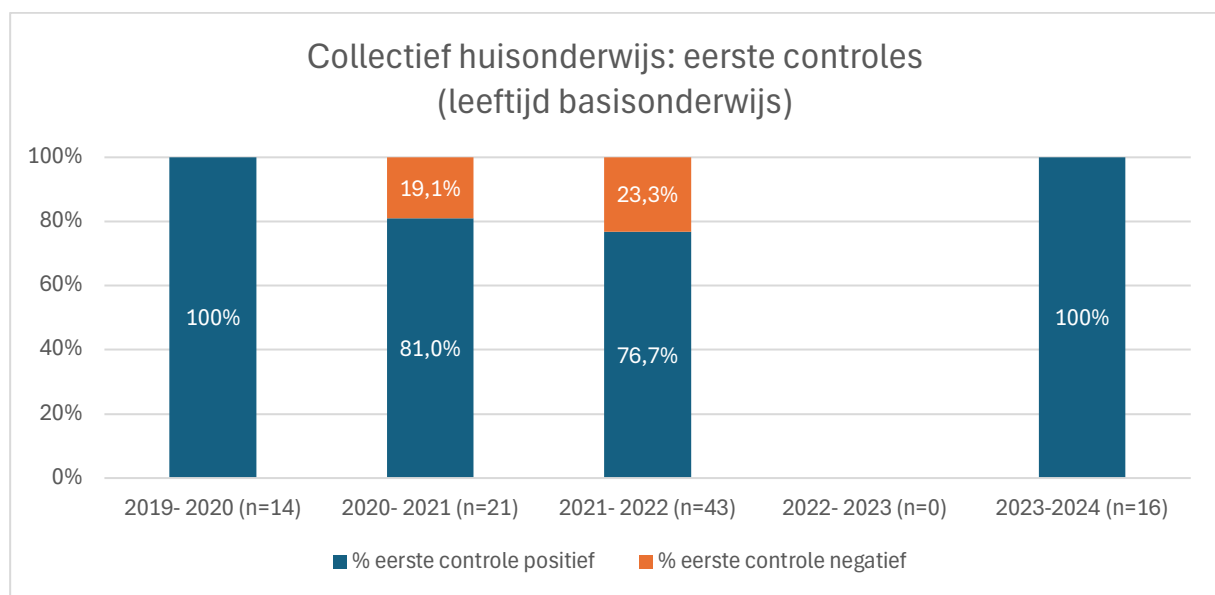
¹⁴ Wet betreffende de leerplicht, zie <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document/12344#137593>

¹⁵ Het gaat hier om dossiers waarin kinderen verplicht worden om zich in te schrijven in een school, maar er geen plaats is in de eigen provincie (bv. specifiek aanbod in het buitengewoon onderwijs). In die gevallen kan men niet eisen om school te lopen in een andere provincie. AGODI stuurt deze dossiers niet naar het parket maar volgt deze verder op in het daaropvolgende schooljaar.

4.2 Collectief huisonderwijs

Tussen het schooljaar 2019-2020 en het schooljaar 2023-2024 voerde de onderwijsinspectie 183 controles huisonderwijs uit bij leerlingen die verbonden zijn aan 35 instellingen voor privéonderwijs. In dit deel gaan we dieper in op de resultaten van deze controles.

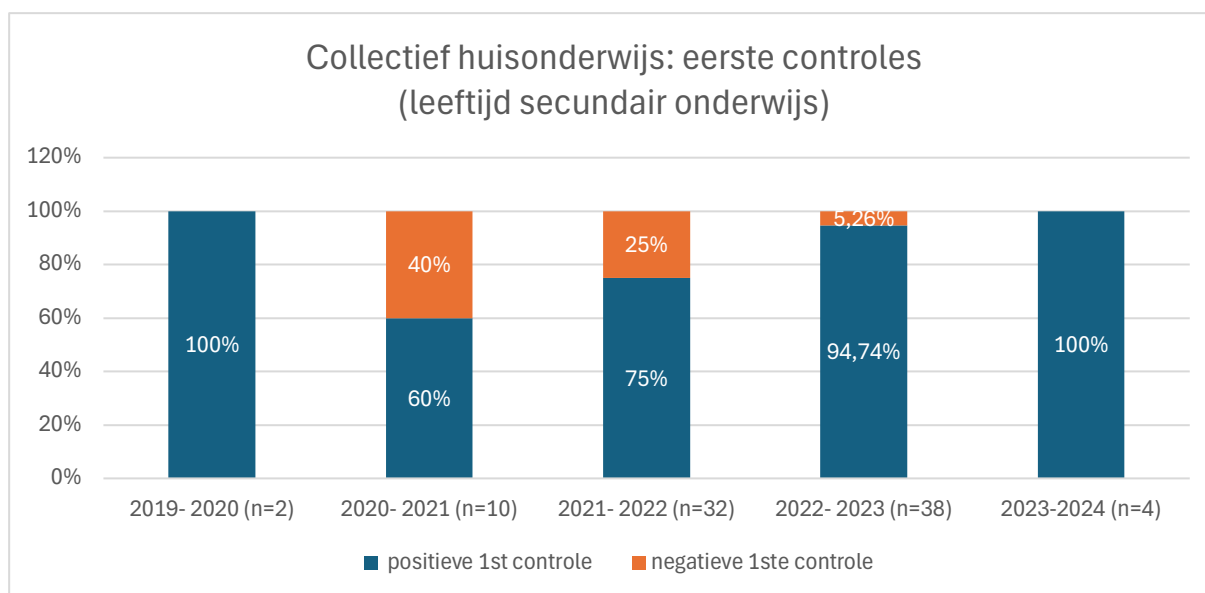
Op basis van onderstaande figuren zien we dat de onderwijsinspectie een groter aantal **leerlingen met leeftijd basisonderwijs in collectief huisonderwijs** gecontroleerd heeft in het schooljaar 2021-2022 dan in de schooljaren ervoor en erna. Ongeveer 85% van de eerste controles resulteerde in een gunstige beoordeling, verspreid over schooljaren 2019-2020 en 2023-2024 waarin alle eerste controles positief waren en schooljaren 2020-2021 en 2021-2022 waarin dit voor meer dan driekwart van de controles het geval was. In het schooljaar 2022-2023 controleerden we geen leerlingen basisonderwijs in collectief huisonderwijs, omwille van de intentie van de toenmalige minister om een aangepast controlekader voor collectief huisonderwijs te ontwikkelen¹⁶.

Figuur 14: % aantal eerste controles huisonderwijs bij leerlingen met leeftijd basisonderwijs.

Wat **de eerste controles collectief huisonderwijs secundair onderwijs** betreft, zien we, ondanks de toename in aantallen, steeds meer positieve controles. Waar in het schooljaar 2020-2021 nog drie op vijf eerste controles een positief oordeel ontvingen, was dat in het schooljaar 2022-2023 ruim negen op tien. In schooljaar 2023-2024 gingen slechts vier controles voor collectief huisonderwijs door die allen resulteerden in een positieve beoordeling.

¹⁶ Zie beleidsnota onderwijs 2019-2024 (blz. 38), <https://www.vlaanderen.be/publicaties/beleidsnota-2019-2024-onderwijs>

Figuur 15: % aantal eerste controles huisonderwijs bij leerlingen met leeftijd secundair onderwijs.

Wat de tweede controles of opvolgingscontroles collectief huisonderwijs betreft, stellen we vast dat voor de leerlingen met leeftijd basisonderwijs alle drie uitgevoerde opvolgingscontroles in het schooljaar 2022-2023 in een negatieve beoordeling resulteerden.

Een opmerkelijke vaststelling is dat alle 31 leerlingen wiens controle resulteerde in een negatieve beoordeling, huisonderwijs volgen aan een beperkt aantal privéscholen. Het huidige regelgevend kader laat de onderwijsinspectie echter niet toe om een kwaliteitsoordeel op niveau van de privéschool uit te spreken, maar enkel op niveau van individuele leerlingen.

	Voldoende	Onvoldoende	Totaal
Leeftijd basisonderwijs			
2019-2020	14	0	14
2020-2021	17	4	21
2021-2022	33	10	43
2022-2023	0	3	3
2023-2024	16	0	16
Leeftijd secundair onderwijs			
2018-2019	2	0	2
2019-2020	6	4	10
2021-2022	24	8	32
2022-2023	36	2	38
2023-2024	4	0	4

Tabel 19: Absolute aantallen per controle collectief huisonderwijs per leerling.

Als we dieper ingaan op de bouwstenen van huisonderwijs, dan stellen we vast dat bij leerlingen waar de kwaliteit van het collectief huisonderwijs wel voldoet aan de criteria voor kwaliteitsvol huisonderwijs, alle bouwstenen als voldoende beoordeeld worden.

Bij controles waar de kwaliteit als onvoldoende beoordeeld werd, werden alle bouwstenen onvoldoende beoordeeld. De reden die door de onderwijsinspectie het vaakst wordt aangehaald bij

deze groep leerlingen is een te eenzijdige focus, ten koste van de bredere persoonlijkheidsontwikkeling van de kinderen.

4.3 Conclusie

De afgelopen jaren is het percentage kinderen in huisonderwijs sterk toegenomen. Hoewel deze groei significant is, blijft het aantal kinderen in huisonderwijs relatief beperkt binnen het bredere onderwijslandschap. Omdat de onderwijsinspectie beoogt om alle kinderen binnen huisonderwijs minstens éénmaal tijdens de onderwijsloopbaan te controleren gedurende de leerplichtige leeftijd, neemt met het stijgend aantal leerlingen binnen huisonderwijs ook het aantal controles door de onderwijsinspectie jaarlijks toe. In het schooljaar 2019-2020 werden nog 94 controles uitgevoerd in het basisonderwijs en 107 in het secundair onderwijs. Dit aantal steeg in 2022-2023 naar respectievelijk 263 en 344, en in 2023-2024 zelfs naar 308 en 451. Dit betekent een procentuele toename van 227% in het basisonderwijs en 321% in het secundair onderwijs gedurende deze periode, wat gepaard gaat met een drastische toename van de tijdsinvestering om deze opdracht te realiseren.

De meeste controles resulteren in een positieve beoordeling, maar elke situatie is uniek, wat generalisaties bemoeilijkt.

Het merendeel van de controles individueel huisonderwijs eindigt met een gunstige beoordeling. Toch ziet de onderwijsinspectie soms ook situaties waar kinderen of jongeren niet in een veilige of stimulerende leeromgeving kunnen opgroeien. We willen als onderwijsinspectie nog waakzamer kunnen zijn voor signalen die wijzen op zorgwekkende situaties.

Binnen collectief huisonderwijs zijn er dan weer opmerkelijke verschillen tussen de scholen, die vanuit het huidige regelgevende kader evenwel enkel kunnen gevat worden op het niveau van individuele controles van de leerlingen.

Op basis van bovenstaande analyse van de bouwstenen in het schooljaar 2023-2024 komen enkele opvallende trends naar voren. De bouwstenen materialen/uitrusting en onderwijsdoelen scoren over het algemeen het sterkst, zowel bij de eerste controles als bij de opvolgingscontroles. Dit wijst erop dat huisonderwijs relatief goed presteert in het voorzien van leermiddelen en het formuleren van onderwijsdoelen. Ook de onderwijsorganisatie voldoet in de meeste gezinnen aan de vooropgestelde criteria. Daarentegen scoren evaluatie en het onderwijsaanbod over het algemeen minder positief en vereisen deze aspecten in veel gevallen extra aandacht.

5. Perspectief van de ouders en de lerenden

In dit hoofdstuk rapporteren we over de motieven van ouders om te kiezen voor huisonderwijs. Alhoewel het identificeren van deze beweegredenen sensu stricto niet tot de taken van de onderwijsinspectie behoort, vinden we het belangrijk om hierover relevante informatie en data te verzamelen in de marge van onze controleopdracht. Bij controles brengen ouders deze beweegredenen immers vaak spontaan ter sprake om duiding te geven bij hun keuzes. Het begrijpen van de beweegredenen van ouders is een belangrijke hefboom om mogelijke knelpunten of misvattingen rond huisonderwijs én het reguliere onderwijs te identificeren. Daarnaast brengen we de percepties van ouders op onze controles in kaart.

5.1 Motieven voor keuze individueel huisonderwijs

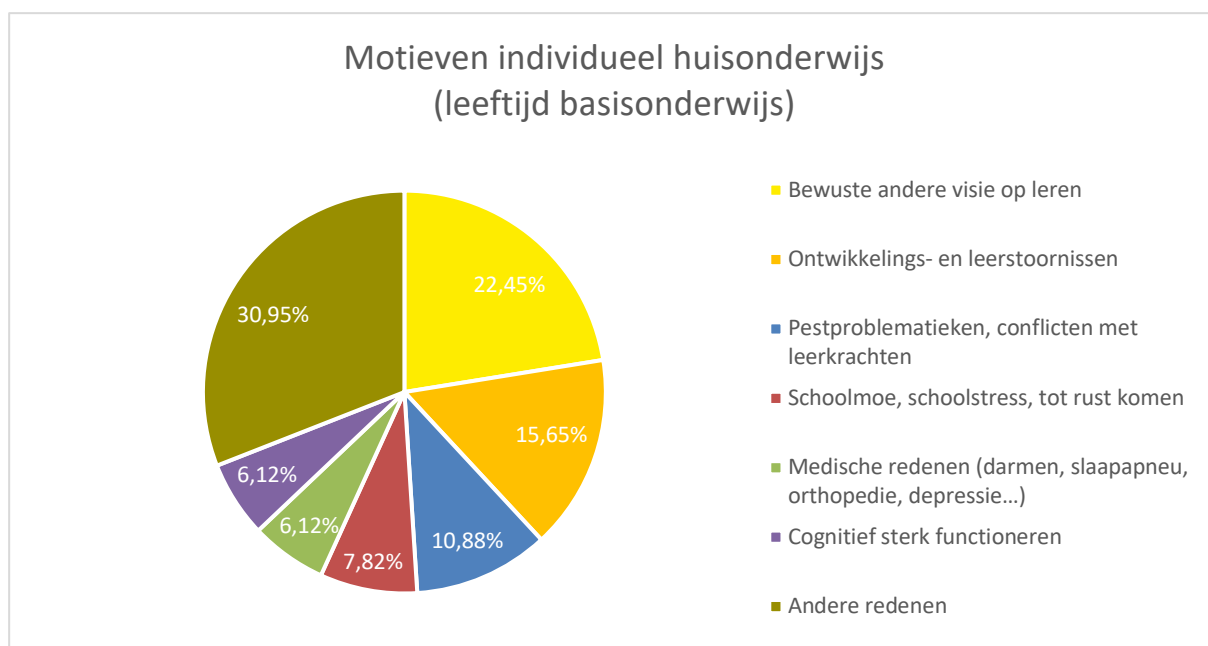
Om de onderzoeksvraag ‘waarom kiezen gezinnen voor individueel huisonderwijs?’ te beantwoorden, gebruiken we gegevens van belrondes en controles huisonderwijs die plaatsvonden in het schooljaar 2022-2023. Om niet enkel zicht te krijgen op gezinnen waarvan de kinderen gedurende de onderwijsloopbaan een overstap van regulier onderwijs naar huisonderwijs maken, organiseerden we in 2023-2024 eveneens een belronde waarin we ouders van vijfjarigen naar hun motieven voor huisonderwijs vroegen, aangezien men in deze leeftijdsgroep meteen voor huisonderwijs kiest. In totaal werd informatie verzameld over 294 kinderen met leeftijd basisonderwijs (waarvan we 46 ouders van vijfjarigen bevroegen) en 371 kinderen met leeftijd secundair onderwijs. In totaal betreft het 665 kinderen.

Uit de gesprekken met kinderen en hun ouders kwamen volgende meest voorkomende motieven naar voren om voor individueel huisonderwijs te kiezen:

- (1) ontwikkelings- en leerstoornissen (16,67%)
- (2) het welbevinden omwille van pestproblematieken en/of conflicten met schoolteamleden (15,62%)
- (3) een bewuste andere visie op het leren (12,16%)
- (4) schoolmoeheid of -stress (10,21%)
- (5) medische problematiek / zorgbehoefte (8,86%)
- (6) cognitief sterk functioneren van de lerende (6,16%)

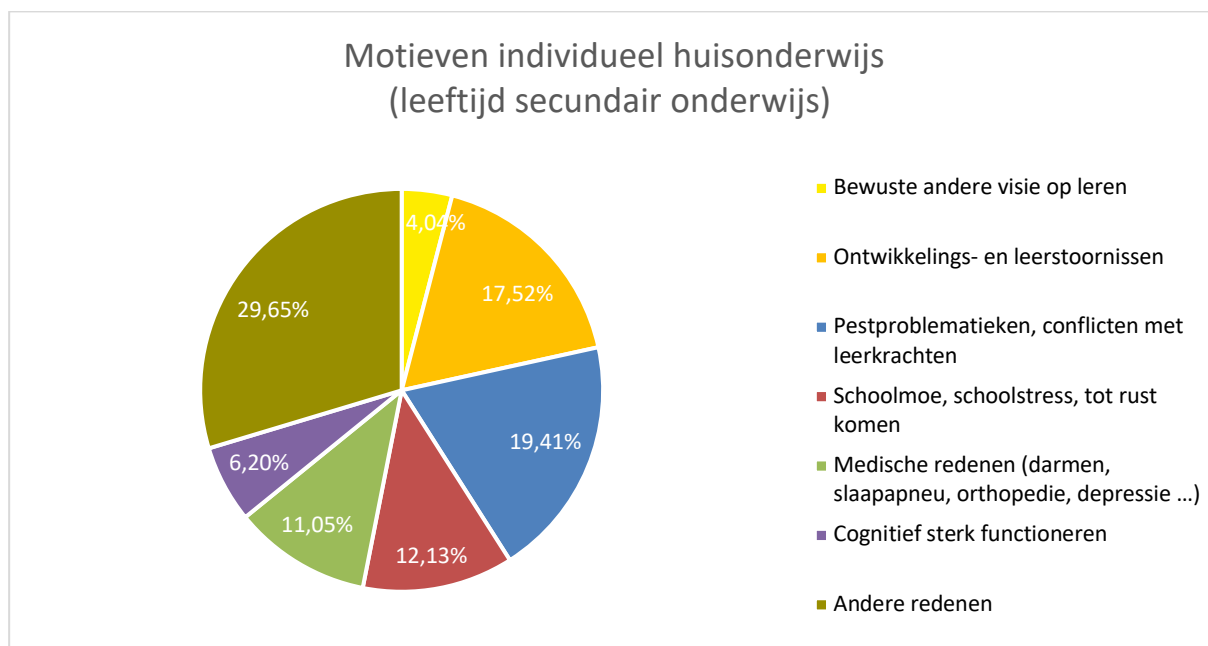
Andere, minder frequente redenen die ouders vermelden, zijn reizen (bv. met het gezin op wereldreis gaan), het beoefenen van topsport, hun werksituatie, geen plaats in een school naar keuze, een carrière als artiest (bv. muziek), levensbeschouwelijke overtuigingen, geen vaste verblijfplaats (rondtrekkend, kermis,...).

Kijken we naar de verschillen tussen kinderen basisonderwijs en secundair onderwijs, dan valt op dat bovenvermelde motieven veelal van toepassing zijn in beide groepen, hoewel we ook opvallende verschillen vaststellen. Voor **het basisonderwijs** zijn de voornaamste motieven: een bewuste andere visie op het leren (22,45%), ontwikkelings- en leerstoornissen bij het kind (15,65%), het welbevinden van het kind omwille van pestproblematieken en/of conflicten met schoolteamleden (10,88%), schoolmoeheid en -stress (7,82%), medische oorzaken (6,12%) en het sterk cognitief functioneren van het kind (6,12%). Specifiek voor vijfjarigen in huisonderwijs wordt de bewuste andere visie op leren door ongeveer de helft van de ouders genoemd als voornaamste motief. Andere motieven bij deze leeftijdsgroep zijn reizen of het voorkomen van ontwikkelings- en leerstoornissen bij het kind.

Figuur 16: Motieven individueel huisonderwijs volgens ouders van kinderen met leeftijd basisonderwijs (n=294).

Voor het **secundair onderwijs** is het welbevinden van de jongere omwille van pestproblematieken of conflicten met schoolteamleden de voornaamste reden om huisonderwijs te volgen (19,41%). Daarna volgen ontwikkelings- en leerstoornissen bij de jongere (17,52%), schoolmoeheid en -stress (12,13%), medische redenen (11,05%), het sterk cognitief functioneren van de jongere (6,20%). Bijkomende opvallende motieven in het niveau secundair onderwijs zijn tijdswinst (5%) en topsport (5%). Het hebben van een andere visie op het leren speelt een veel belangrijkere rol op niveau basisonderwijs dan op niveau secundair onderwijs (4%).

Figuur 17: Motieven individueel huisonderwijs volgens kinderen met leeftijd secundair onderwijs (n=371).

Over de verschillende motivaties heen stellen we vast dat ouders vaak benadrukken dat er naar hun ervaring binnen het regulier onderwijsaanbod niet in de nodige ondersteuning wordt voorzien of kan worden voorzien, dan wel dat een gepast aanbod niet toegankelijk is (bv. wachtlijsten in het buitengewoon onderwijs).

5.2 Inzichten vanuit (internationaal) onderzoek

De redenen waarom ouders en jongeren kiezen voor huisonderwijs zijn divers en hangen samen met het onderwijsniveau, de sociale context en persoonlijke overtuigingen. Janssens et al. (2011) benoemen kernmotieven zoals het bieden van onderwijs op maat, een eigen opvoedkundige visie en het versterken van de ouder-kindrelatie. Tegelijkertijd zien we in recent onderzoek, zowel in Vlaanderen als internationaal, dat deze motieven vaak overlappen, complex zijn en in de loop van de tijd evolueren.

Internationaal onderzoek biedt waardevolle inzichten in deze dynamiek. Knowles et al. (1992) onderscheiden bijvoorbeeld gezinnen die huisonderwijs kiezen vanuit religieuze of ideologische overtuigingen en gezinnen die protesteren tegen het traditionele onderwijssysteem. Gaither (2017) voegt daaraan toe dat beide groepen vaak een gedeeld wantrouwen hebben tegenover overheidsinstanties en professionele experts. Andere studies (Gregory & Purcell, 2014; Jolly & Matthews, 2018) wijzen daarnaast op een derde groep: gezinnen die om pragmatische redenen overstappen op huisonderwijs, bijvoorbeeld vanwege specifieke onderwijs- of gezondheidsbehoeften van hun kind. Voor deze ouders is huisonderwijs vaak een laatste redmiddel, wanneer andere opties niet volstaan.

Cijfers van het National Center for Educational Statistics (NCES) illustreren de veelzijdigheid van motieven. 34% van de respondenten noemt ontevredenheid over de schoolsituatie als belangrijkste reden, terwijl 16% religieuze redenen aanvoert. Wanneer meerdere redenen mogelijk zijn, meldt 80% ontevredenheid over de schoolomgeving en 61% academische zorgen (McQuiggan et al., 2017). Deze bevindingen tonen aan dat motieven vaak gelaagd en dynamisch zijn, wat aansluit bij onze eigen vaststellingen.

Toch is voorzichtigheid geboden bij het vergelijken van internationale bevindingen met de Vlaamse context. In elk land gelden andere regelgeving en voorwaarden, die bepalen waarom en hoe snel ouders voor huisonderwijs kiezen. Dit maakt het moeilijk om buitenlandse resultaten zomaar door te trekken naar Vlaanderen, waar het juridisch en maatschappelijk kader anders is dan in veel andere landen.

5.3 De rol van de onderwijsinspectie bij het toezicht op huisonderwijs

Na de controles huisonderwijs krijgen ouders de mogelijkheid om feedback te geven over hun ervaringen. Omdat deze feedback vrijwillig is en niet systematisch door alle ouders wordt ingevuld, blijft de steekproef beperkt. Dit maakt het moeilijk om op basis van deze feedback generalisaties te maken die voor alle ouders gelden.

Desondanks biedt de verzamelde feedback een breed scala aan reacties. Veel ouders staan positief tegenover de controles en beschouwen deze als een kans om de kwaliteit van het onderwijsaanbod te verbeteren door middel van externe feedback. Tegelijkertijd ervaren andere ouders de controles als een bedreiging en vertonen zij defensief of zelfs strategisch-vermijdend gedrag.

Een aantal ouders benoemt de mogelijke consequentie van twee opeenvolgende negatieve adviezen (de verplichting om hun kind in te schrijven in het reguliere onderwijs) als een bron van onrust en stress. Ouders geven ook aan dat zij vaak een centraal aanspreekpunt missen voor vragen en de beschikbare informatie als onvoldoende ervaren. Dit wordt bevestigd door de Vereniging voor Huisonderwijzers Vlaanderen (VHoV), die lacunes in de ondersteuning benoemt.

Inspecteurs worden over het algemeen als deskundig en vriendelijk ervaren. Ouders benadrukken echter dat er meer begrip en waardering nodig is voor hun keuze voor huisonderwijs, zowel vanuit de inspectie als de ruimere samenleving.

Ook de locatie van de controles huisonderwijs komt regelmatig ter sprake in de reacties. Ouders lijken overwegend de voorkeur te geven aan een controle in hun thuisomgeving, terwijl een kleinere groep een inspectie in een overheidsgebouw positief waardeert. Ouders geven echter aan dat zij liever zelf de locatie van de controle kiezen. De context van het gezin en de motivatie voor huisonderwijs blijken hierbij belangrijke factoren.

De onderwijsinspectie erkent dat de reacties van ouders sterk variëren, van dankbaarheid voor externe feedback tot defensieve of ontwijkende houdingen. Deze verscheidenheid benadrukt de noodzaak van een flexibele en op de situatie afgestemde aanpak bij het toezicht op huisonderwijs. Toch is het belangrijk dat de onderwijsinspectie de keuze van de locatie van de controle blijft bepalen. Dit helpt om strategisch vermijdings- en ontwijkgedrag te voorkomen en zorgt ervoor dat het huisonderwijs op een objectieve manier beoordeeld kan worden.

6. Algemene conclusie en aanbevelingen

Bij het einde van dit rapport beschikken we over heel wat relevante cijfers, resultaten, evoluties, ervaringen en percepties, maar resten er ons ook enkele vragen: waar willen we maatschappelijk, beleidsmatig en als onderwijsinspectie de komende jaren naartoe met (de controles) huisonderwijs? Op basis van de verzamelde gegevens en onze bevindingen, formuleren we een aantal aanbevelingen om dat debat verder te voeden.

Eerst nog even kort de cijfers. Het aantal leerplichtigen individueel huisonderwijs is de afgelopen jaren zowel in absolute cijfers als procentueel sterk toegenomen. Zo werden er tijdens het schooljaar 2023-2024 3.471 verklaringen van huisonderwijs ingediend. Dit is een stijging van 18,55% ten opzichte van de 3.133 verklaringen in het schooljaar 2022-2023. Deze trend sluit aan bij eerdere jaren, waarin nog sterkere stijgingen werden waargenomen. In 10 jaar tijd steeg het aantal leerlingen individueel huisonderwijs van 1.054 naar 3.471. Minder uitgesproken, maar wel constant, is de stijging collectief huisonderwijs, vooral vanaf 2020-2021. Daar zien we in 10 jaar tijd een stijging van 1.291 naar 2.303 leerlingen.

Omdat de onderwijsinspectie beoogt om alle kinderen en jongeren binnen huisonderwijs minstens éénmaal tijdens de onderwijsloopbaan te controleren gedurende de leerplichtige leeftijd, neemt met het stijgend aantal leerlingen ook het aantal controles door de onderwijsinspectie jaarlijks toe. In het schooljaar 2019-2020 werden 94 controles uitgevoerd in het basisonderwijs en 107 in het secundair onderwijs. Dit aantal steeg in 2023-2024 zelfs naar 308 en 451. Dit betekent maar liefst een toename van 227% in het basisonderwijs en 321% in het secundair onderwijs gedurende deze periode. Om haar kernopdracht controles huisonderwijs te realiseren werd gedurende die periode niet voorzien in bijkomende middelen of omkadering, wat de realisatie van deze en andere kernopdrachten danig onder druk zet.

Dan de resultaten van die controles. Voor het individueel huisonderwijs, zien we een steeds hoger percentage positieve controles en een steeds lager percentage negatieve controles. Een analyse van de bouwstenen in het schooljaar 2023-2024 brengt enkele opvallende trends aan het licht. De bouwstenen 'materialen/uitrusting' en 'onderwijsdoelen' scoren over het algemeen het sterkst, zowel bij de eerste controles als bij de opvolgingscontroles. Dit wijst erop dat huisonderwijs relatief goed presteert in het voorzien van leermiddelen en het formuleren van onderwijsdoelen. Ook de 'onderwijsorganisatie' voldoet in de meeste gezinnen aan de vooropgestelde criteria. De bouwstenen 'evaluatie' en 'onderwijsaanbod' scoren daarentegen over het algemeen minder positief. Tegelijk moeten we een belangrijke kanttekening plaatsen bij deze resultaten: de inhoudelijke vereisten voor huisonderwijs zijn op dit moment eerder minimaal. Heel wat kwaliteitsvereisten van het reguliere onderwijs (zoals het referentiekader voor onderwijskwaliteit, de realisatie van minimumdoelen, de taalvereiste om het onderwijs aan te bieden in het Nederlands, deelname aan de Vlaamse toetsen ...) zijn immers niet van toepassing op huisonderwijs. Het toezicht van de onderwijsinspectie vertrekt vanuit de minimalistische decretale vereisten die een afgeleide zijn van de grondwettelijk bepaalde vrijheid van onderwijs en is bijgevolg zeer minimalistisch.

Ook bij het collectief huisonderwijs zijn er steeds meer positieve controles en steeds minder negatieve controles. Hier dient eveneens een belangrijke kanttekening bij te worden geplaatst: die negatieve controles zijn vaak terug te brengen tot enkele privéscholen. De onderwijsinspectie mag echter enkel een uitspraak doen op niveau van de individuele leerling, niet op niveau van de privéschool terwijl men in de meeste gevallen mag uitgaan van vergelijkbare leeromstandigheden voor alle leerlingen in die school.

De redenen waarom ouders en jongeren kiezen voor huisonderwijs zijn tot slot erg divers en hangen samen met het onderwijsniveau, de sociale context en persoonlijke overtuigingen. Ouders kiezen in het basisonderwijs vaak omwille van een bewust andere visie voor huisonderwijs. In het secundair onderwijs hangt hun keuze vaak samen met het welbevinden van de leerlingen (pestproblematieken en conflicten).

Hoewel een meerderheid van de gecontroleerde gezinnen voldoet aan de kwaliteitsvereisten, ziet de onderwijsinspectie bij haar controles soms ook kinderen en jongeren voor wie huisonderwijs geen stimulerende of veilige leer- en leefomgeving is. Er blijven uitdagingen en kansen verbonden aan huisonderwijs. We gieten deze uitdagingen en kansen in enkele aanbevelingen voor alle betrokken partijen. Aanbevelingen om zowel de onderwijskwaliteit als die van de leefomgeving te versterken, wat essentieel is voor de sociale en emotionele ontwikkeling van kinderen en het respecteren van hun fundamentele rechten.

- **Bied voldoende waarborgen voor een meer inclusief onderwijssysteem**

De motieven om te kiezen voor huisonderwijs zijn divers, maar een aantal ouders geven het ontbreken van een passend aanbod of begeleiding binnen het reguliere onderwijs aan als voornaamste reden. Dit onderstreept de noodzaak en het belang om in voldoende waarborgen te voorzien voor een meer inclusief onderwijssysteem en het voorzien in een passend aanbod voor alle leerlingen, zodat in principe elk kind en elke jongere onafhankelijk van de individuele noden binnen het reguliere onderwijssysteem terecht kan.

- **Verscherp de decretale voorwaarden voor huisonderwijs**

Het is belangrijk om bij het aanpassen van de regelgeving ook voor huisonderwijs voldoende hefboomen voor onderwijskwaliteit in te bouwen.

- Dat kan in de vorm van een kwaliteitskader voor huisonderwijs dat ook aandacht besteedt aan de sociale participatie van het kind. Kinderen die huisonderwijs volgen, moeten naast een academische ontwikkeling immers ook sociale vaardigheden ontwikkelen en leren omgaan met de diversiteit van de samenleving. Het huidige toezichtkader vermeldt echter niets over inbreuken tegen de rechten van het kind als kinderen in huisonderwijs in een sociaal isolement terecht komen. Alhoewel het om uitzonderingen gaat, stellen we vast dat in een toenemend aantal gevallen kinderen in huisonderwijs niet of nauwelijks participeren aan de samenleving buiten de huiselijke context. Op dit moment is er in de regelgeving weinig grond om deze zorg vanuit de controles aan te grijpen als een element in de besluitvorming. Om de sociale participatie te waarborgen, bevelen we aan om dit expliciet op te nemen in de regelgeving en het toezichtkader van de onderwijsinspectie.
- Op dit moment zijn er geen taalvereisten voor het huisonderwijs (behalve de impliciete verwachting om voldoende Nederlands te kennen om te participeren aan de examens van de examencommissies). Het huisonderwijs mag dus in eender welke taal worden aangeboden. Dit maakt dat het voor inspecteurs in sommige gevallen niet mogelijk is om de controle in het Nederlands uit te voeren of een inschatting te maken van de concrete onderwijspraktijk (als het aanbod en materialen in een taal gebeuren waarvoor de nodige expertise niet aanwezig is binnen de onderwijsinspectie).

- Huisonderwijs is niet gebonden aan de realisatie van de minimumdoelen of een gelijkwaardig doelenkader. Voor de onderwijsinspectie is er veel fluïditeit in de rechtsgrond wat de cesuur naar inhoudelijke verwachtingen betreft, aangezien de minimale vereiste zich nu beperkt tot 'een' aanbod in elk van de leergebieden of de basisvorming in het secundair onderwijs.
- Deelname aan Vlaamse toetsen mogelijk maken voor leerlingen in huisonderwijs zou een belangrijke meerwaarde bieden voor ouders om de binnen het huisonderwijs bereikte leerresultaten te objectiveren, de kwaliteit van het huisonderwijs te monitoren en de realisatie van leerdoelen beter te waarborgen. Deze maatregel zou de onderwijsinspectie bovendien voorzien van data om haar toezicht te optimaliseren (zowel naar steekproefselectie op basis van risico-inschatting als naar een meer onderbouwde inschatting van de realisatie van de leerdoelen).
- **Versterk monitoring en samenwerking met externe (zorg)instanties om de veiligheid en het welzijn van kinderen te beschermen**

Huisonderwijs geeft ouders de pedagogische vrijheid om zelf invulling te geven aan de leerplicht, maar brengt onvermijdelijk ook risico's met zich mee. Wanneer kinderen in de thuiscontext onderwijs krijgen, blijven ze per definitie minder zichtbaar voor externe partijen. Sommige gezinnen blijven op die manier onder de waterlijn, waardoor signalen van mishandeling of verwaarlozing moeilijker worden opgemerkt. Gelukkig gaat het om een minderheid van de gevallen, maar de onderwijsinspectie is toch geregeld bezorgd om een aantal thuissituaties.

- Om de veiligheid en het welzijn van kinderen te verbeteren, wordt gepleit voor sterkere monitoring en intensieve samenwerking met externe zorginstanties zoals vertrouwenscentra voor kindermishandeling en de aanspreekpunten PLP41 van de lokale politie. Door een herziening van de aanmeldings- en samenwerkingsprocedures kan de effectiviteit van veiligheids- en welzijnscontroles worden verbeterd. Een versterkt netwerk tussen inspecties en zorginstanties - mét een duidelijke allocatie van (eind)verantwoordelijkheden in de opvolging van specifieke problematieken, en een bevoegdheid bij die andere instanties om daar in op te treden voorbij het 'vrijblijvende' - draagt bij aan een geïntegreerde benadering om de veiligheid en het welzijn van (kwetsbare) kinderen en jongeren te waarborgen.
- Ook het CLB speelt daarbij een rol. Hoewel leerplichtigen huisonderwijs verplicht zijn om deel te nemen aan systematische contacten met het CLB (op de leeftijd van 3, 6, 9, 11 en 14 jaar) blijkt uit de analyse van de bouwsteen 'contactname CLB' dat veel van de gecontroleerde gezinnen niet op de hoogte zijn van deze verplichting of dit contact weigeren. Het is voor de onderwijsinspectie bovendien niet evident om dit na te gaan tijdens een controle, a fortiori binnen de context van collectief huisonderwijs. Er is met andere woorden nood aan structurele informatiedeling met en vanuit de CLB's die de onderwijsinspectie in staat stelt om systematisch na te gaan of gezinnen tegemoetkomen aan de verplichtingen wat betreft de systematische contacten met het CLB.
- Vanuit de wettelijke bepalingen moet huisonderwijs respect bijbrengen voor de grondrechten van de mens en de culturele waarden van het kind en van anderen. Sommige ouders kiezen voor huisonderwijs om te voorkomen dat hun kinderen worden blootgesteld aan bepaalde ideeën en wereldbeelden die zij als verwerpelijk beschouwen. Maar ook de opkomst van sociale media die steeds vaker gebruikt wordt om terroristische propaganda te verspreiden en geweld te verheerlijken leidt tot jongeren die online radicaliseren. Dit roept de vraag op in hoeverre huisonderwijs het risico op radicalisering kan vergroten. Een verdere intensifiëring van de samenwerking tussen de onderwijsinspectie en de Veiligheid van de Staat is in dat perspectief wenselijk.

- **Optimaliseer de controle van huisonderwijs om zowel efficiëntie als grondigheid te waarborgen**

Ook voor de controles huisonderwijs is een scherper regelgevend kader wenselijk op verschillende vlakken.

- Een specifieke aanbeveling vormt het mogelijk maken van een controle op privéscholen als geheel. Dit maakt immers een efficiëntere aanpak van de onderwijsinspectie mogelijk die het recht op kwaliteitsvol onderwijs van elk kind beter vrijwaart. De facto functioneren deze collectieve initiatieven vaak als een 'school' en is het onderwijsaanbod voor alle kinderen en jongeren gelijkaardig. Bovendien biedt een dergelijke benadering betere garanties voor een gelijkberechtiging van alle leerplichtigen (en hangt die niet af van het toeval om al dan niet als leerplichtige tot de steekproef van de onderwijsinspectie binnen het collectieve initiatief te behoren, in het geval van een negatieve controle).
- De aanzienlijke toename van huisonderwijs, maakt het voor de onderwijsinspectie met de huidige personeelsbezetting onmogelijk om alle leerplichtigen fysiek te controleren. Naast de nood aan meer omkadering om deze kernopdracht kwaliteitsvol waar te maken, is het belangrijk dat er meer data beschikbaar zijn om een betekenisvolle risico-inschatting te doen en van daaruit af te wegen om een controle in de thuiscontext, dan wel regionaal in een Vlaams Administratief Centrum (VAC) te laten plaatsvinden. Daarnaast dient perspectief gecreëerd te worden voor leerlingen die langdurig in het buitenland verblijven. Regelgevend voorzien in de mogelijkheid van online controles kan daartoe perspectief bieden, al zijn de mogelijkheden om een gedegen onderzoek te voeren dan vanzelfsprekend beperkter. Op vandaag is het in principe niet mogelijk om deze kinderen te controleren, tenzij inspecteurs zich naar het buitenland zouden verplaatsen.
- Door het stijgende aantal controles is het soms efficiënter om de controles te laten plaatsvinden in overheidsgebouwen. Toch is het cruciaal om controles maximaal in de thuissituatie te blijven uitvoeren aangezien de inspecteurs zo beter zicht krijgen op de leefomstandigheden (zeker bij signalen van zorgwekkende situaties zoals kindermishandeling, onveilige leefomstandigheden, slechte hygiëne, ondervoeding of radicalisering) en in de marge van hun controleopdracht kunnen inschatten of deze een veilige en gezonde omgeving bieden die de ontwikkeling van het kind bevordert.
- Een verplichte terugkeer naar school zou ten slotte best minstens een volledig schooljaar duren alvorens men een aanvraag tot hervatting van huisonderwijs kan indienen. Vandaag is een dergelijke aanvraag tot hervatting in principe mogelijk na één dag (administratieve) inschrijving op een school of zonder effectief school te lopen. Deze periode is cruciaal om ervoor te zorgen dat de leerling zich opnieuw kan integreren in het reguliere onderwijs en om de effectiviteit van de schoolhervatting te evalueren. Indien er tijdens de eerste controle na een hervatting onvoldoende positieve of geruststellende veranderingen zijn vastgesteld, is het van belang dat een kind of jongere zo vlug mogelijk terug ingeschreven wordt in een erkende school. Een tweede controle of opvolgingscontrole is dan niet langer wenselijk. Dit beleid waarborgt niet alleen de onderwijskwaliteit, maar beschermt ook de rechten van het kind en de jongere door ervoor te zorgen dat het onderwijs krijgt in een veilige en ondersteunende omgeving.
- Een specifieke problematiek heeft betrekking op de controles in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Ouders die hier gedomicilieerd zijn, beschikken over de vrijheid om hun kind voor huisonderwijs te laten registreren bij de Vlaamse Gemeenschap (AGODI) of bij de Franse Gemeenschap. Elk van deze gemeenschappen controleert de voorwaarden op het

huisonderwijs en de kwaliteit van het huisonderwijs voor de kinderen en jongeren die zich bij hen aangemeld hebben. De ouders binnen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kunnen echter ook beslissen om ‘niet te kiezen’. Om vermijdingsgedrag te vermijden, is het belangrijk dat de opvolging hiervan effectief en voldoende stringent gebeurt door de federale overheid.

- **Voorzie in een beter uitgebouwd kader voor de examencommissies basisonderwijs**

De examencommissie basisonderwijs wordt georganiseerd door een aantal examenscholen: minimaal één school van het vrije net en één van het officiële net per provincie. De organisatie van deze examenscholen zorgt echter voor uitdagingen. In de eerste plaats is er een hoge extra werkdruk voor de examenscholen. Examenscholen hebben bijkomende taken verbonden aan de organisatie van de examens. Zo moeten scholen veel tijd investeren in het informeren van ouders en het inschrijven van kinderen. Ook het opstellen, organiseren en verbeteren van de proeven vergt tijd. Er is geen beperking van aantal inschrijvingen in de examenschool. Door het stijgend aantal kinderen in huisonderwijs, stijgt ook het aantal kinderen die zich inschrijven in de examenscholen. Er is geen regelgevend kader waarop de examenscholen zich kunnen beroepen om kinderen te weigeren om zich in te schrijven omdat een bepaalde limiet zou bereikt zijn.

Verder zijn er soms dubbele inschrijvingen bij verschillende examenscholen of zijn er kinderen die laattijdig afhaken. Soms nemen ook volwassenen deel aan de examenscholen (bijvoorbeeld in het kader van een integratietraject). Voor de examenscholen is dat een uitdaging, aangezien ze niet vertrouwd zijn met dit doelpubliek en het organisatorisch niet evident is om volwassenen en jonge kinderen in eenzelfde lokaal examens te laten afleggen. De organisatie wordt dus zwaarder en het lerarentekort bemoeilijkt dit ook nog eens. De financiële vergoeding voor deze scholen is bovendien zeer beperkt, wat ervoor zorgt dat er behalve een groot maatschappelijk engagement weinig incentives zijn voor scholen om zich als examenschool te engageren. Deze problematiek leidt ertoe dat de onderwijsinspectie nog moeilijk bereidwillige examenscholen vindt.

Examenscholen hebben uiteenlopende evaluatiepraktijken. De verschillende examencommissies basisonderwijs fungeren autonoom. De facto ontwikkelen zij elk een eigen examenprogramma en bepalen zelf de inhoud ervan. Elke examencommissie basisonderwijs hanteert eigen normen om al dan niet het getuigschrift toe te kennen. Dit kan leiden tot ongelijkheden in de normbepaling, en daardoor tot ‘shopgedrag’ van kinderen tussen examenscholen.

- **Versterk (empirisch) onderzoek naar de diversiteit en behoeften binnen huisonderwijs**

Het is essentieel om meer (empirisch) onderzoek te verrichten naar de verschillende groepen die huisonderwijs volgen, met bijzondere aandacht voor gemarginaliseerde groepen. Zoals onderzoekers vaak opmerken, vermijden huisonderwijsgezinnen vaak deelname aan onderzoek (Kunzman & Gaither, 2013; Myers, 2023). Tijdens inspecties blijkt bovendien dat sommige gezinnen actief controles proberen te ontwijken. Deze situaties bemoeilijken het verkrijgen van representatieve gegevens en benadrukken het belang van inclusieve en verantwoordelijke onderzoeksmethoden. Op sommige leerplichtigen heeft de onderwijsinspectie helemaal geen vat: in het geval van langdurige ziekte bijvoorbeeld (die soms meerdere schooljaren kan beslaan), kan er geen controle worden uitgevoerd. Maar ook ‘tijdelijke’ ziektes zoals overspannenheid, burn-out, depressies of Hikikomori-jongeren zijn specifieke gezondheidsproblematieken die de nodige aandacht vergen. Binnen het kwaliteitstoezicht wordt de onderwijsinspectie hier wel mee geconfronteerd, maar beschikt ze over weinig mogelijkheden om hier verder vat op te krijgen.

Een beter inzicht in de diverse behoeften van huisonderwijsleerlingen, verkregen door gedegen en inclusief onderzoek, kan beleidsmakers ondersteunen bij het ontwikkelen van beleid dat beter aansluit op de sociale, emotionele en academische behoeften van deze leerlingen (Jolly & Matthews, 2018).

Literatuurlijst

- Abuzandah, S. (2020). Social skills for homeschooling students. *Creative Education*, 11(7), 1064-1072.
- Cheng, A. (2021). Homeschooling, social isolation, and life trajectories: An analysis of formerly homeschooled adults. *Journal of School Choice*, 16(2), 332-359.
- Deunk, M., & Doolaard, S. (2014). Onderwijs op kleine scholen: een systematische review naar de effecten van kleine scholen op leerlingen, leerkrachten, de school en de lokale omgeving. GION onderwijs/onderzoek.
- Gaither, M. (2017). *Homeschool: An American history* (2nd ed.). New York: Palgrave MacMillan.
- Gregory, I. R., & Purcell, A. (2014). Extended school non-attenders' views: Developing best practice. *Educational Psychology in Practice*, 30(1), 37-50.
- Janssens, D., Van Peel, I., & Van Petegem, P. (2011). *Leren zonder school: een verkennend onderzoek naar huisonderwijs*. Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid (TORB), 400-416.
- Jolly, J. L. & Matthews, M. S. (2018). The chronicles of homeschooling gifted learners. *Journal of School Choice*, 12(1), 123-145.
- Knowles, J. G., Marlow, S. E., & Muchmore, J. A. (1992). From pedagogy to ideology: Origins and phases of home education in the United States, 1970-1990. *American Journal of Education*, 100(2), 195-235.
- Kunzman, R., & Gaither, M. (2013). Homeschooling: A comprehensive survey of the research. *Other Education-the journal of educational alternatives*, 2(1), 4-59.
- McQuiggan, M., Megra, M., & Grady, S. (2017). Parent and Family Involvement in Education: Results from the National Household Education Surveys Program of 2016 (NCES 2017-102). U.S. Department of Education. Washington, DC: National Center for Education Statistics. Retrieved 2 April 2020 from <http://nces.ed.gov/pubsearch/pubsinfo.asp?pubid=2017102>.
- Myers, M. (2023). The unhomely of homeschooling. *Sociology*, 57(5), 1101-1117.
- Neuman, A. (2020). Ask the young: What homeschooled adolescents think about homeschooling. *Journal of research in childhood education*, 34(4), 566-582.
- Ray, B. (2017). A systematic review of the empirical research on selected aspects of homeschooling as a school choice. *Journal of School Choice*, 11(4), 604-621.
- Sakarski, G. (2023). Evaluation of Homeschoolers' Soft Skills: Initial Survey Results. Bulgarian Comparative Education Society.
- Sperling, J. (2010). Moet jij niet naar school? Een onderzoek naar de juridische aspecten van thuisonderwijs vanuit Nederlands en rechtsvergelijkend perspectief. Erasmus University Rotterdam.